

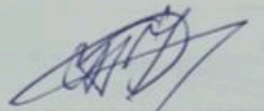
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Центр післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання
Кафедра фіскального адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

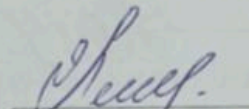
на тему: «Податкове консультування компаній в сфері інноваційної діяльності»

Здобувача вищої освіти II курсу,
групи ОМПЗ-21-1,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»,
ОПП «Податкове консультування»

(підпис)

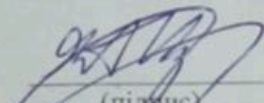
Саламаха
Павло
Іванович

Науковий керівник

(підпис)

Лекарь
Сергій
Іванович,
д.е.н., професор

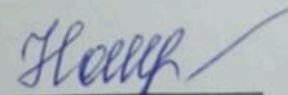
Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Ізмайлов
Ярослав
Олексійович,
д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фіскального адміністрування
протокол від «07» 02 2023 № 12

Завідувач кафедри
фіскального адміністрування

(підпис)

Іванишина О.С.,
к.е.н., доцент

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 7 07.02.2023 [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 07.02.2023 [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 70/с/4 10.02.2023 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Романов І.Л.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[підпис]
(підпис)

Іванишина О.С.
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

Ізмайлов Я.О.
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

Панура Ю.В.
(ініціали, прізвище)

Секретар комісії: [підпис]
(підпис)

Яруш М.В.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	40		Лекарь С.І. [підпис]
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	25		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	9		Романов І.А. [підпис] Варшавська О.С. [підпис] Григор'єв Я.О. [підпис] Лекарь С.І. [підпис] Ярун М.В. [підпис]
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	4		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	24		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	45		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	70		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
70	C	4 (добре)	10.02.2023	Романов І.А. Варшавська О.С. Григор'єв Я.О. Лекарь С.І. Ярун М.В.

ПРАВИЛА ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНОК ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

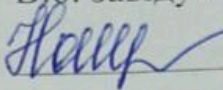
Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Центр післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання
Кафедра фіскального адміністрування
Спеціальність 071 «Податкове консультування»

Затверджую

В.о. завідувача кафедри

 Іванишина О.С.

« _____ » _____ 2022

Завдання на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувачу вищої освіти
Саламаха Павло Іванович

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
«Податкове консультування компаній в сфері інноваційної діяльності»
2. Затверджена наказами ректора від 26.01.2022 № 115, від 06.09.2022 № 815
3. Строк здачі закінченої роботи - 24.01.2023
4. Цільова установка дати оцінку ефективності обліку і оподаткуванню в сфері інноваційної діяльності.
Метою дипломної роботи є науково-теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності податкового консультування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.
Об'єктом дослідження дипломної роботи є: податкове консультування інноваційної діяльності підприємств.
Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти податкового консультування інноваційної діяльності підприємств.
Вихідні дані до роботи фінансова та податкова звітність ПАТ «Північний ГЗК», сучасні наукові праці українських, зарубіжних науковців, статті в періодичних виданнях з проблематики.
5. Перелік графічного матеріалу – 8 таблиць, 9 рисунків.
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯ
ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ

1.1. Сутність та основні види інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств
1.2. Нормативно-правові основи здійснення інноваційної діяльності в Україні
1.3. Теоретичні та організаційно-правові засади здійснення податкового конс

Україні
РОЗДІЛ 2. ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ПІВНІЧНИЙ ГЗК»

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Північний ГЗК»
2.2. Аналіз інноваційної діяльності гірничо-збагачувальних підприємств України
2.3. Податкове консультування суб'єктів гірничорудної промисловості

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНСУ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Стратегічні шляхи підвищення інноваційного розвитку національних підприємств
3.2. Удосконалення податкового стимулювання інноваційного розвитку економіки України
3.3. Удосконалення податкового консультування інноваційної діяльності підприємств України

7. Календарний план виконання роботи

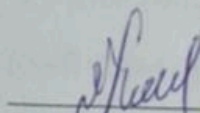
№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми дипломної роботи та написання заяви на її затвердження	18.10.21	
2.	Отримання завдання наукового керівника для виконання дипломної роботи	31.10.21	
3.	Узгодження плану дипломної роботи з керівником	12.11.21	
4.	Підготовка I розділу дипломної роботи та подання її керівнику	11.02.22	
5.	Підготовка II розділу дипломної роботи та подання її керівнику	20.05.22	
6.	Підготовка III розділу дипломної роботи та подання її керівнику	21.11.22	
7.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	14.12.22	
8.	Отримання відгуку наукового керівника	24.01.23	
9.	Перевірка роботи в системі антиплагіат	19.12.22	
10.	Отримання зовнішньої рецензії	26.01.23	
11.	Отримання допуску зав.кафедри до захисту	30.01.23	
12.	Попередній захист роботи	22-23.01.23	
13.	Захист дипломної роботи	10.02.23	

Дата видачі завдання «31» жовтня 2021

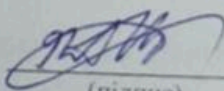
8. Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

9. Керівник освітньо-професійної програми

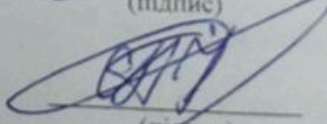
10. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

Лекарь С.І.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Ізмайлов С.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Саламаха
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

«Податкове консультування компаній в сфері інноваційної діяльності»

Мета роботи – науково-теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності податкового консультування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Завданнями роботи є: уточнити сутність поняття «інновації» з метою адекватного їх відображення як об'єктів обліку, оподаткування та аналізу у системі управління підприємством; удосконалити класифікацію витрат на інновації відповідно до завдань обліку та оподаткування, з обґрунтуванням ознак інноваційного процесу і врахуванням вітчизняної практики та міжнародного досвіду; визначити етапи формування ефективної системи обліку, оподаткування та аналізу витрат на інновації; розробити заходи щодо покращення функціонально-організаційних зв'язків між елементами системи обліку та оподаткування витрат на інновації; дослідити сутність та основні види інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств; визначити правові основи здійснення інноваційної діяльності та роль податкового консультування в Україні; проаналізувати ефективність інноваційної діяльності підприємств; розкрити особливості податкового консультування інноваційної діяльності на підприємстві; запропонувати напрями підвищення ефективності інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах; обґрунтувати шляхи і джерела фінансування інновацій та форми передачі технологій ПАТ «Північний ГЗК».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти податкового консультування інноваційної діяльності підприємств.

Об'єктом дослідження є податкове консультування інноваційної діяльності підприємств.

За результатами дослідження сформульовані шляхи вдосконалення обліку, оподаткування інноваційної діяльності підприємств.

Одержані результати можуть бути використані у роботі національних державних та приватних підприємств.

Дипломна робота містить 86 сторінок, 8 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел 63 найменування.

Ключові слова: оподаткування, інноваційна діяльність, інновації, облік, консультування.

Рік захисту роботи – 2023.

ANNOTATION

«Tax consulting of companies in the field of innovative activity»

The purpose of the work is scientific and theoretical substantiation and development of practical recommendations for increasing the efficiency of tax consulting for innovative activities at domestic enterprises.

The tasks of the work are: clarify the essence of the concept of "innovation costs" in order to adequately reflect them as objects of accounting, taxation and analysis in the enterprise management system; to improve the classification of innovation costs in accordance with accounting and taxation tasks, with substantiation of the features of the innovation process and taking into account domestic practice and international experience; to investigate the essence and main types of innovation and investment activities of enterprises; to determine the legal basis for the implementation of innovative activities and the role of tax consulting in Ukraine; to analyze the effectiveness of innovative activities of enterprises; to reveal the peculiarities of tax consulting of innovative activities at the enterprise; to propose directions for improving the efficiency of innovative activities at domestic enterprises; justify the ways and sources of financing innovations and forms of technology transfer of PJSC "Northern GZK".

The subject of research is a theoretical and practical aspects of tax consulting of innovative activities of enterprises.

The object of research there is tax consulting of innovative activities of enterprises.

According to the results of the ways to improve accounting and taxation of innovative activities of enterprises.

The obtained results in the work of national state and private enterprises.

Thesis contains 86 pages, 8 tables, 9 figures, a list of used sources of 63 titles.

Key words: taxation, innovative, innovative activities, accounting, consulting.

The year of completion of the thesis is 2022.

Year of protection of work - 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ	10
1.1. Сутність та основні види інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства	10
1.2. Нормативно-правові основи здійснення інноваційної діяльності в Україні	25
1.3. Теоретичні та організаційно-правові засади здійснення податкового консультування в Україні	33
РОЗДІЛ 2. ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ПІВНІЧНИЙ ГЗК»	38
2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Північний ГЗК»	38
2.2. Аналіз інноваційної діяльності гірничо-збагачувальних підприємств України	47
2.3. Податкове консультування суб'єктів гірничорудної промисловості	51
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	59
3.1 Стратегічні шляхи підвищення інноваційного розвитку національних підприємств	59
3.2. Удосконалення податкового стимулювання інноваційного розвитку економіки	68
3.3. Удосконалення податкового консультування інноваційної діяльності підприємств України	72
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність теми. Економічний розвиток національного господарства та його складових у сучасних умовах усе більше залежить від технологічних зрушень на базі інновацій. Уміння формувати й ефективно використовувати інноваційний потенціал стає вирішальним фактором забезпечення конкурентоспроможності та розвитку, вітчизняних підприємств. Інновації втілюються як в матеріальному вигляді (нові або поліпшені вироби, технології, обладнання, матеріали, джерела енергії тощо), так і в нематеріальному вигляді як поліпшення організації праці і управління, підвищення кваліфікації кадрів. Інновації взаємодіють із багатьма процесами в соціальному і природному середовищі, їм належить ключова роль у реалізації гармонійного поєднання економічного розвитку зі збереженням природного середовища і соціальним прогресом. При цьому є необхідність формування чіткої системи оподаткування витрат на інновації.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. У науковій літературі значну увагу приділено дослідженням інноваційного потенціалу підприємства та його впливу на інвестиційну привабливість. Зокрема, визначають сучасні підходи до оцінки ефективності оцінювання інновацій та методичне забезпечення інноваційної діяльності.

Вивченням та дослідженням питань з даної проблематики займаються такі відомі українські вчені, як Ю.Бажал, В.Бридун, А.Гальчинський, Н.Гончарова, В.Гусєв, Б.Данилишин, С.Кіреєв, В.Онищенко, В.Семиноженко та багато інших. Однак, незважаючи на велику кількість наукових праць і досліджень з обраної тематики, слід зазначити, що в літературі не існує однозначного визначення поняття „інновації” та «податкове консультування інноваційної діяльності», що в свою чергу свідчить про наявність неоднозначності в розумінні сутності зазначеної категорії.

Комплексність та складність інноваційного потенціалу, його взаємодія із структурними елементами економічного потенціалу підприємства дає можливість аналізувати його внутрішню будову з точки зору наявності інституційної (управлінсько-організаційної), якісної (ресурсної), цільової, інвестиційно-фінансової та результативної складових, які дають можливість відстежувати рух ресурсів і потенційних можливостей підприємства впродовж всього його життєвого циклу з урахуванням реального внеску в кінцеві результати його діяльності не лише за рахунок основних, а й забезпечувальних інновацій.

Вагомий внесок до методології, оподаткування інновацій зробили: С.Ф.Голов, М.В.Кужельний, С.Ф.Легенчук, С.В.Свірко, К.І.Швабій, М.Г.Чумаченко тощо. Серед зарубіжних авторів заслуговують на увагу праці Дж.Бейлі, Р.Г.Еклеса, Д.Колдуелла, Ф.Роберта, М.Фрідмана, Р.Холта, У.Шарпа, С.Шмідта, Р.Шортріджа та інших, в яких представлено різні аспекти оподаткування і податкового консультування інноваційної діяльності та її впливу на результати господарювання підприємств.

Інноваційний процес являє собою підготовку й здійснення інноваційних змін і складається із взаємозалежних фаз, що утворюють єдине, комплексне ціле. У результаті цього процесу з'являється реалізована, використана зміна - інновація. Для здійснення інноваційного процесу велике значення має дифузія (поширення в часі вже один раз освоєної і використаної інновації в нових умовах або місцях застосування). Інноваційний процес має циклічний характер. Врахування цих моментів сприятиме створенню гнучких систем організації й управління економікою.

Сучасні інноваційні процеси досить складні й вимагають проведення аналізу закономірностей їхнього розвитку. Для цього необхідні фахівці, які займаються різними організаційно-економічними аспектами нововведень

Світові тенденції глобалізації, швидкого технічного та технологічного підйому виробництва, зростання темпів розвитку національних ринків і, як

наслідок, посилення конкурентної боротьби ставлять високі вимоги до діяльності господарських суб'єктів. Адже тільки інноваційний менеджмент з властивим йому функціональним апаратом в змозі передбачити і зумовити майбутнє, саме він на даний час є одним з найважливіших елементів конкурентної боротьби, а інноваційно-інвестиційна стратегія є основним його інструментом, тому саме інноваційно-інвестиційній діяльності необхідно приділяти значну увагу підприємствам, які господарюють в ринкових умовах.

Окремі аспекти податкового консультування витрат на інновації, враховуючи сучасний стан економіки, насамперед інноваційної, потребують додаткових досліджень у напрямі їх удосконалення.

Метою дипломної роботи є науково-теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності податкового консультування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити сутність та основні види інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств;
- визначити правові основи здійснення інноваційної діяльності та роль податкового консультування в Україні;
- проаналізувати ефективність інноваційної діяльності підприємств;
- розкрити особливості податкового консультування інноваційної діяльності на підприємстві;
- запропонувати напрями підвищення ефективності інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах;
- обґрунтувати шляхи і джерела фінансування інновацій та форми передачі технологій ПАТ «Північний ГЗК».

Об'єктом дослідження є податкове консультування інноваційної діяльності підприємств.

Предметом дослідження – теоретичні та практичні аспекти податкового консультування інноваційної діяльності підприємств.

Базою дослідження є ПАТ «Північний ГЗК».

Методологічна основа дослідження. У ході дослідження використано такі методи: історичний – для дослідження стану наукових досліджень проблематики інноваційної діяльності; структурно-функціональний – для з’ясування ролі податкового консультування в процесі регулювання інноваційної діяльності; моделювання – для визначення оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств; порівняльний – для зіставлення зарубіжного і українського досвіду податкового консультування інноваційної діяльності; економіко-статистичний – для здійснення аналізу ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що інноваційний потенціал комплексно характеризує можливості будь-якого підприємства здійснювати інноваційну діяльність. Саме тому управління інноваційним потенціалом є однією з найважливіших задач для будь-якого підприємства, адже ефективність діяльності на ринку в умовах жорсткої конкурентної боротьби залежить перш за все від спроможності нарощувати й активно використовувати організаційні, технічні, маркетингові та інші інноваційні можливості, які складають інноваційний потенціал.

У сучасних умовах успішне управління та податкове консультування інновацій у сучасних умовах слід розглядати як умову забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства, а отже власне його існування.

Апробація результатів роботи За результатами дослідження опубліковано тези: «Податкове консультування інноваційної діяльності підприємств України» : Збірник матеріалів II Міжнародного податкового конгресу [Електронне видання] (м. Ірпінь, 26 листопада 2021 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ

1.1 Сутність та основні види інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства

Дослідження літератури та електронних джерел згідно з порушеною проблемою свідчить про швидко зростаючий інтерес до неї як з боку практиків, так і теоретиків. Українські реалії спонукають більшість зацікавлених осіб визначитися у своєму ставленні та тлумаченні вказаного питання, бо навіть на перший погляд, вимальовується його не тільки теоретична, але й прикладна значущість.

Як свідчить практика, це питання є актуальним, але недостатньо дослідженим, що підтверджується неоднозначністю тлумачення сутності категорій „інноваційно-інвестиційна діяльність”, “інноваційний потенціал”, “інновація”, “нововведення” вузькою їх інтерпретацією або підміною цих понять близькими, але зовсім не тотожними, відсутністю системності й методологічного забезпечення при його розгляді.

В цьому зв'язку здійснено спробу ліквідувати існуючі прогалини та розбіжності шляхом використання сутнісного підходу до визначення інноваційно-інвестиційної діяльності, структурування цієї категорії, виділення складових елементів, існуючих у певному співвідношенні, формування класифікації інноваційного потенціалу за обраними класифікаційними ознаками, побудовою моделей, віддзеркалюючи сутність та важливість цього питання, розробкою рекомендацій з ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності та формування інноваційної стратегії

підприємства з метою виявлення реального його рівня досліджуваного об'єкта.

Прагнення суб'єктів господарювання до економічного розвитку завжди наштовхується на необхідність розв'язання інноваційних завдань. І цілком очевидно, що у найближчій і довгостроковій перспективі максимізація саме інноваційного фактора стане вирішальною умовою стійкого розвитку економіки України. Цим шляхом йдуть розвинуті країни, і в нашого суспільства є всі передумови орієнтуватися на нього.

Але незважаючи на досить високий рівень науки, відомі в світі наукові школи, наявність значної кількості фахівців з вищою освітою у народному господарстві, запас нереалізованих винаходів, в Україні спостерігається суттєва інноваційна криза промислового виробництва.

Такі невтішні результати потребують розв'язання проблем активізації інноваційної діяльності підприємств. Запорукою цього можуть стати науково обґрунтовані й розроблені питання стосовно спроможності суб'єктів господарювання до інноваційної діяльності, наявності у них необхідних першочергових передумов.

Інноваційна практика існує давно. В будь-якій сфері діяльності винахідливий людський розум прагне підвищити її ефективність за допомогою нововведень.

Інноваційна теорія економічного розвитку була започаткована в 10-30-ті роки минулого століття у працях М. Туган-Барановського, М. Кондрат'єва і згодом розвинена Й. Шумпетером. У 40-60-ті роки дослідження мають більш практичне, прикладне спрямування, здійснюється розвиток і деталізація базових інноваційних ідей попереднього періоду, суттєве просування вперед теорії інновацій (Д. Берна, С. Кузнец, Б. Твісс, Дж. Брайт). Становлення постіндустріального суспільства в 70-і рр. XX ст. позначилось новим теоретичним проривом (Г. Менш, Ю.В. Яковець).

Розглянемо основні підходи до визначень інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.

Під інноваційною діяльністю у Р. Фатхутдінова розуміється діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення і відновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг), удосконалення технології їхнього виготовлення з наступним впровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому і закордонному ринках (це стосується також інноваційно-інвестиційної діяльності).

Н. Ільєнкова додає, що це також практичне використання наукового, науково-технологічного результату й інтелектуального потенціалу з метою одержання нової чи радикально поліпшеної виробленої продукції, технології її виробництва і задоволення платоспроможного попиту споживачів у високоякісних товарах і послугах, удосконалення соціального обслуговування.

Інноваційна діяльність, за Г. Менш – це процес, спрямований на розробку і реалізацію результатів закінчених наукових досліджень або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки .

Загалом, інноваційно-інвестиційну діяльність визначають як інноваційну діяльність, що пов'язана з капітальними вкладеннями в інновації.

Інвестиції, як це відомо, є довгостроковими вкладеннями засобів у різні галузі економіки з метою одержання прибутку. За економічною сутністю і цілями інвестиції підрозділяються на реальні і фінансові. Реальні інвестиції здійснюють комерційні організації й інші суб'єкти господарювання, здобуваючи землю, засоби виробництва, нематеріальні й інші активи.

Фінансові інвестиції — це покупка суб'єктами господарювання і приватними особами цінних паперів різних емітентів.

Інновації характеризуються більш високим технологічним рівнем, новими споживчими якостями товару чи послуги в порівнянні з попереднім продуктом. Поняття «інновації» застосовується до всіх нововведень, як у виробничій, так і в організаційній, фінансовій, науково-дослідній, навчальній і іншій сферах, до будь-яких удосконалень, що забезпечують економію чи витрат навіть створюють умови для такої економії. Інноваційний процес охоплює цикл від виникнення ідеї до її практичної реалізації.

Процеси відновлення пов'язані з ринковими відносинами. Основна маса інновацій реалізується в ринковій економіці підприємницькими структурами як засіб вирішення виробничих, комерційних завдань, як найважливіший фактор забезпечення стабільності їхнього функціонування, економічного росту і конкурентоздатності. Інновації орієнтовані на ринок, на конкретного чи споживача потребу.

Інновації є дуже складною, багатогранною проблемою, що охоплює весь комплекс відносин дослідження, виробництво, збуту. Величезне значення в підвищенні її ефективності належить менеджменту.

П.Завлін та О.Васильєв зазначають, що «в літературі зустрічається декілько підходів до визначення сутності інновацій». Найрозповсюдженішими є дві точки зору, коли в одному випадку нововведення вважається результатом творчого процесу у вигляді нової продукції, технології, методу тощо, в іншому — процесом введення нових виробів, елементів, підходів, принципів замість діючих”.

Загальнонаукове поняття "інновація" визначається як цільова зміна у функціонуванні системи, причому в широкому змісті це можуть бути якісні і (чи) кількісні зміни в різних сферах і елементах системи. Поняття "інновація" вперше з'явилося в дослідженнях культурологів у ХІХ ст. і означало введення елементів однієї культури в іншу. Найбільш повний опис інноваційних

процесів був здійснений на початку ХХ в. видатним економістом Й. Шумпетером, який аналізував "нові комбінації" змін у розвитку економічних систем (1911 р.) Трохи пізніше, у 30-ті роки Й. Шумпетер і Г. Менш ввели в науковий оборот і сам термін "інновація", який вважали втіленням наукового відкриття в новій чи технології продукті. З цього моменту термін "інновація" і сполучені з ним терміни "інноваційний процес", "інноваційний потенціал" та інші набули статус загальнонаукових категорій високого рівня узагальнення і збагатили поняттєво-термінологічні системи багатьох наук.

Інноваційний процес являє собою сукупність процедур і засобів, за допомогою яких наукове відкриття, ідея перетворюються в соціальне, в тому числі освітнє нововведення. Таким чином, діяльність, що забезпечує перетворення ідей у нововведення, а також формує систему керування цим процесом, і є інноваційна діяльність.

Нововведення при такому розгляді розуміється як результат інновації, а інноваційний процес містить у собі принаймні три етапи: генерування ідеї (у певну випадку - наукове відкриття), розробка ідеї в прикладному аспекті, реалізація нововведення в практиці.

Нововведення можна розглядати й у процесуальному плані - як процес доведення наукової ідеї до стадії практичного використання і реалізація пов'язаних з цим змін у соціально-педагогічному середовищі.

За аналогією з принципами функціонування складних систем (загальна теорія систем) можна сформулювати основну закономірність проектування інновацій: чим вище ранг інновацій, тим більші вимоги до науково-обґрунтованого керування інноваційним процесом.

Нововведення – це результат інноваційного процесу. Інноваційний процес – це не просте упровадження чого-небудь нового, а такі зміни в, умовах, змісті, засобах, методах, формах організації виробничого й управлінського процесів, що:

- мають новизну;

- мають потенціал підвищення ефективності цих процесів у цілому чи якихось їхніх частинах;
- здатні дати довгостроковий корисний ефект, що виправдує витрати зусиль і засобів на впровадження нововведення;
- узгоджені з іншими здійснюваними нововведеннями.

Якість реалізованих нововведень істотно залежить від того, як організований інноваційний процес. Недоліки в інноваційній діяльності підприємств звичайно виявляються в наступних основних формах:

- потенційно ефективні нововведення впроваджуються зі значною затримкою в часі. У результаті не використовується можливість одержати корисний ефект від використання нововведення;
- упроваджується нововведення, що не володіє необхідним інноваційним потенціалом. (Помилки в оцінці чи корисності ж нововведення впроваджується не тому, що воно може дати корисний ефект, а тому, що воно модно);
- упровадження нововведення внаслідок явного чи схованого опору або поганой організації впровадження не дає очікуваного результату;
- упровадження нововведення вимагає значно великих витрат, ніж очікувалося при ухваленні рішення про впровадження;
- терміни упровадження виявляються значно більшими, ніж спочатку очікувалося через їхню помилкову оцінку, погану організацію чи сильний опір нововведенню.

Кожен такий дефект може бути пояснений тільки через неякісне виконання визначеного етапу інноваційного чи процесу через його відсутність, що, у свою чергу, свідчить про незадовільне керування пошуком і впровадженням новацій.

Слід зазначити, що головна увага має приділятися їх вивченню на рівні підприємства як генератора новаторських процесів. Для того, щоб підприємство вважалось зорієнтованим на інноваційну діяльність, воно має

відповідати низці критеріїв інноваційності. Автори пропонують різний набір таких параметрів, але, на нашу думку, найповніший їх перелік дав О.Длугопольський. Представимо запропоновані ним параметри у вигляді таблиці, доповнивши її деякими показниками.

Таблиця 1.1

Комплекс параметрів інноваційності підприємства

№ п/п	Вид параметру	Показники, що характеризують (входять у) параметр
1	Параметри наукомісткості виробництва	- чисельність науково-технічних кадрів у загальній кількості зайнятих (не менше 15%); - річний приріст витрат на НДДКР; - обсяг фактично проведених і нормативних витрат на НДДКР (не менше 5% обсягу продукції); - обсяг витрат на оплату праці, послуг суб'єктів інноваційної інфраструктури щодо маркетингу, реклами, підготовки кадрів; - частка прибутку, спрямована на НДДКР (не менше 5%).
2	Параметри якості й конкурентоспроможності продукції	- якість і диференціація продукту; - чисельність каналів постачання й збуту готової продукції; - частка ринку, його структура; - обсяг витрат на проведення випробувань, сертифікацію продукції, строк чинності дії сертифікатів.
3	Параметри техніко-економічного рівня продукції	- відповідність товарів національним і світовим стандартам; - фондоозброєність; - середній життєвий цикл інновацій (не більш як 3 роки); - наявність у складі промислової продукції принципово нових товарів, які не випускаються іншими підприємствами.
4	Параметри оновлення продукції (технології)	- частка принципово нової продукції у загальному обсязі виробництва (не менше 10%); - частка науково-технічних витрат у собівартості виробів (не менше 30%); - коефіцієнт оновлення продукції (не менше 5% на рік); - наявність технологічних інновацій (нових технологічних процесів); - співвідношення інновацій-продуктів та інновацій-процесів (не менше 2:1).

Інновації характеризуються більш високим технологічним рівнем, новими споживчими якостями товару чи послуги в порівнянні з попереднім продуктом. Поняття «інновації» застосовується до всіх нововведень як у виробничій, так і в організаційній, фінансовій, науково-дослідній, навчальній та іншій сферах, до будь-яких удосконалень, що забезпечують економію витрат чи навіть створюють умови для такої економії. Інноваційний процес охоплює цикл від виникнення ідеї до її практичної реалізації.

Процеси відновлення пов'язані з ринковими відносинами. Основна маса інновацій реалізується в ринковій економіці підприємницькими структурами як засіб вирішення виробничих, комерційних завдань, як найважливіший фактор забезпечення стабільності їхнього функціонування, економічного росту і конкурентоздатності. Отже, інновації орієнтовані на ринок, на конкретного чи споживача потребу.

Інновації є дуже складною, багатогранною проблемою, що охоплює весь комплекс відносин дослідження, виробництва, збуту. Величезне значення в підвищенні її ефективності належить менеджменту.

Як впливає з огляду літератури, поняття інновації має багато значень. Найчастіше наукова література і господарська практика трактують інновації на підприємстві дуже вузько, тільки з технічної точки зору. Звичайно аналізованим предметом інновації є зміни, здійснювані у сфері виробництва в області нових чи удосконалених виробів (продуктні інновації) і нових чи удосконалених технологічних процесів (технологічні інновації). Організаційні зміни, що мають місце в сфері виробництва, найчастіше розглядаються в сукупності зі змінами в техніці.

Таке трактування інновації на підприємстві обумовлюється:

- великого роллю технічних змін в економічних процесах на підприємстві;
- недооцінкою важливості організаційних, економічних і соціальних змін, що відбуваються на підприємстві;

- більш детальною і глибокою науковою розробкою проблеми зміни техніки, ніж змін, що відбуваються в економіці, організації і соціальних умовах підприємства;
- більш легко обумовленими (у порівнянні з організаційними, економічними і соціальними) і досить економічними результатами, що досягаються швидко, технічних інновацій у порівнянні з іншими інноваціями.

Надання надмірного значення ролі технічного фактора в розвитку підприємства знаходить своє пояснення в минулому, особливо в системі керування промисловістю і в застосуванні екстенсивних методів керування.

Вивчені погляди свідчать, що в понятті інновації є загальні риси, а саме:

- інновація є доцільною і корисною зміною в попередньому стані, запропонованою людиною;
- ця зміна повинна набути практичного застосування, причому вона повинна бути застосована вперше в даній області;
- предметом змін є вироби, технології, соціальні, економічні, екологічні процеси і т.д. ;
- інновації є засобом реалізації цілей, розвитку підприємства, а також позитивно впливають на підвищення ефективності роботи підприємства.

Соціально-економічний зміст інновації на підприємстві розглянемо, спираючись на класифікації інновації.

У науковій літературі спостерігається розмаїтість класифікацій інновації. Класифікація залежить від ряду критеріїв, одна інновація може бути віднесена до кількох видів.

З погляду критерію оригінальності змін виділяються такі інновації:

1. Оригінальні (креативні) інновації, що є самостійними результатами роботи окремої людини, чи групи підприємства. Типовими

прикладом є відкриття і винаходи, а також їхнє перше практичне творче застосування.

2. Інновації, що імітують, – їх зміст полягає у копіюванні й відтворенні оригінальних змін, що у даному часі і місці приносять певні вигоди. Прикладом їх інновації є друге і наступні виробничі використання винаходу. У сучасній економіці вони є цінним напрямком прогресу, про що свідчить приклад розвитку японської економіки.

Виходячи з критерію галузі народного господарства (з який вони виводяться), можна виділити наступні інновації:

1. Інновації, втілені в матеріалі, так звані тверді інновації. Їхнім прикладом можуть бути нові машини й устаткування. Вони походять з технічних і природничо-наукових дисциплін.

2. Невтілені інновації, так звані м'які. Вони можуть, наприклад, мати вигляд нової системи організації, поліпшення у системі навчання трудового колективу і т.д.. В основному вони стосуються науки організації і керування, економіки, суспільних наук.

Якщо як основу класифікації інновацій прийняти масштаби наслідків, що ними викликаються, то можна назвати:

1. Стратегічні інновації, що служать реалізації стратегічних цілей розвитку, що мають соціально-економічний характер. Вони є наслідком реалізації довгострокових заходів інноваційного характеру, що мають значення як для всього суспільства, так і для окремих підприємств, інститутів і т.д.

2. Поточні інновації (фактичні), метою яких є підвищення ефективності господарської діяльності на більш коротких тимчасових відрізках. До них відносяться різного роду поточні зміни у виробі, методах виробництва й організації праці.

Основою класифікації інновацій може бути критерій принесеної суспільству користі. Відповідно до цього виділяються інновації: ведучі до

скорочення витрат, що приводять до поліпшення якості виробів; сприятливі збільшенню кількості вироблених продуктів; такі, що зберігають людську працю; ведучі до охорони навколишнього середовища (екологічні інновації).

Особливо важливим є розподіл інновацій з урахуванням предмета інновації. У цьому разі виділяються технічні, організаційні, економічні, соціальні й екологічні інновації.

У групі технічних інновацій найчастіше виділяються інновації у виробничому процесі (технічні) і продуктові. Інновація у виробничому процесі, тобто зміна в застосовуваних даною виробничою системою методах виробництва стосується правил трансформації факторів виробництва, що знаходяться на "вході" системи, а інновація в продукті, що являє собою удосконалення вже виготовленого "підприємством виробу чи ж розширення асортиментної структури за рахунок нового продукту, з'являється на "виході" системи.

У деяких випадках інновації в продуктах можуть виявитися неможливими без змін в існуючих методах виробництва, що ж стосується інновацій у виробничому процесі, то вони можуть примушувати до змін у структурі виробництва. Більше того, у багатьох галузях промисловості, наприклад, в металургії, хімічній промисловості просто важко знайти такі зміни в процесах, що не впливали б на зміну продуктів.

Технічні інновації не виникають у відриві від інших процесів у соціальному житті підприємств. Їх звичайно супроводжують зміни в організації і керуванні, екології, в області професійного навчання працівників, безпеки і гігієни праці, агрономії, мотиваційній системі працівників і т.д. Не можна провести інновації в області технічних умов, інструментів, технології без обліку фізичних і соціально-психологічних якостей працівників, тому що це не тільки не веде до досягнення намічених соціально-виробничих наслідків, але і заздалегідь приречено на невдачу.

Продуктова інновація зв'язана з доданням продукту нових якісних рис, причому вони повинні сприйматися споживачами як нові. Зміни якісних характеристик можуть бути двоякого роду: фактичні і фіктивні. Перші породжуються зміною матеріальних характеристик і приводять до зміни матеріальної й емоційної споживчої вартості.

Беручи до уваги способи впливу різних рис продукту на споживачів, можна виділити:

- визначальні риси, що мають так звану матеріальну споживчу вартість (споживчі технічні якості), що описують, зокрема, діапазон застосування, склад продукту, економічність використання і т.д. ;
- властивості, що визначають так звану емоційну, споживчу вартість, такі, що описують вплив виробу на психіку споживача, наприклад, відповідність тенденціям моди, етичним нормам, вимогам поведінки.

Емоційна споживна вартість формує також нематеріальний фактор, яким є уявлення про продукт і його постачальника.

Фіктивні зміни впливають із змін диференціації (фіктивної), що модифікують емоційну споживчу вартість продукту, тобто задовольняють непередметні, ефективні вимоги споживачів.

Виділення категорії нових продуктів (у розумінні фактичної диференціації, пов'язаної із застосуванням таких технічних інновацій, що викликають порушення потреб, створення преференції споживачів щодо цього продукту), пов'язано з діапазоном інноваційних змін у продукті. У зв'язку з цим можна виділити: радикальні інновації в продукті (нові види й нові типи продуктів); удосконалення продукту (нові моделі продукту, насамперед у випадку модернізації).

В аналізі співвідношення продукт-технологія істотним є те, що великі можливості криються в кращому пристосуванні продукту до технологічних процесів, а також у кращій конструкції, що переслідує мету досягнення більш високої якості і більшої розмаїтості варіантів продукту.

Велике значення має також розширення обсягу послуг, пов'язаних із продуктом. Постійне поповнення і відновлення пропозиції наданих послуг часто є однією з головних умов успіху підприємства.

Організаційні інновації на підприємстві ми визначаємо як організаційні удосконалення його функціонування як цілого, а також організаційне удосконалювання окремих ділянок виробництва з метою одержання відповідних економічних результатів. Організаційні інновації можуть виявлятися в двох основних формах:

- організаційні інновації, не пов'язані з технічними інноваціями, метою яких є поліпшення діяльності і використання існуючих трудових ресурсів і майна підприємства;
- організаційні інновації, викликані технічними інноваціями й активно з ними взаємодіючі, а також сприятливого росту їхньої економічної ефективності.

Організаційні інновації спрямовані на залучення резервів, що існують у робочому часі людей і машин, у темпі їхньої роботи, а також у матеріальному факторі. Атрибутом організаційних інновацій крім економічних і соціальних аспектів є гуманізація будь-якої людської діяльності. Зростання продуктивності праці, що досягається в результаті удосконалення організації праці, виробництва і керування, знижує фізичні і психічні навантаження на працівників.

Основні напрямки організаційних інновацій на підприємстві спрямовані на удосконалення: організаційної структури і керування; організації трудових колективів; організаційної системи матеріальних елементів; організації протікання процесів. Економічні інновації на підприємстві можна визначити як позитивні зміни в його фінансовій, платіжній, бухгалтерській і т.д. сферах діяльності. Ці інновації особливо важливі в період переходу підприємств до ринкової економіки. Прикладом економічної інновації може бути впровадження нової системи: фінансової,

для того щоб гроші стимулювали ефективність господарської діяльності підприємства; оплати, так, щоб система оплати забезпечувала матеріальну мотивацію всім групам працівників, зростання ефективності праці, змушувала систематично підвищувати самостійність і відповідальність працівників, раціоналізувала структуру зайнятості, перспективного планування, що враховує умови розробки стратегії підприємства.

Інновації в області керування людськими ресурсами мають стратегічне значення в умовах упровадження ринкового господарства. Глобалізація ринку, швидкий розвиток технологій, зростання забруднення навколишнього середовища - це фактори, що ускладнюють керування підприємством. У цих умовах працівник і його здібності до творчого вирішення проблем висуваються на перший план, а технічні і структурні рішення мають підвищене значення, якщо вони сприяють використанню активності і творчого потенціалу людей. Метою керування людськими ресурсами на сучасному підприємстві є насамперед досягнення конкурентної переваги підприємства і зв'язок елементів кадрової системи з його стратегією. І взагалі стрижнем усіх сучасних концепцій і положень в області керування є активізація людських здібностей і умінь. Ця активізація необхідна для розвитку інноваційності підприємства.

У керуванні людським потенціалом ми маємо справу з двоякого роду інноваціями: зовнішні стосовно системи керування людським потенціалом, тобто такі, що створюються працівниками і повинні переноситися в інші підсистеми підприємства, а також інновації, джерелом яких є оточення підприємства і джерелом яких і місцем засвоєння є сама система керування людським потенціалом.

Критерієм виділення цих двох типів інновацій є місце їхнього виникнення (оточення, система керування людським потенціалом) і призначення (продукт, технологічний процес, інші підсистеми підприємства).

Прикладом інновації в області керування людськими ресурсами можуть служити розробка і впровадження, зокрема: системи удосконалення кадрової політики; системи професійної підготовки й удосконалення працівників; системи соціально-професійної адаптації знову прийнятих на роботу осіб; системи сучасної організації праці (зокрема, творчі групи); системи винагороди й оцінки результатів праці.

Наступною групою є соціальні інновації. Вони чітко видні в невиробничій діяльності підприємств, наприклад, соціально-побутові умови життя працівників, умови безпеки і гігієни праці, культурна діяльність, організація вільного часу. Крім того існує тісний зв'язок технічних, організаційних і економічних інновацій із соціальними інноваціями на підприємстві.

П.Ф. Друкер підкреслює велике значення соціальних інновацій, у супереч, як він стверджує, загальному переконанню, що інновації відносяться до предметів і базуються на точних науках і техніку. Можна навести ряд прикладів соціальних інновацій, що приводять до прямо-таки революційних змін у житті суспільства. Надзвичайно істотною через тяжкі умови праці на підприємстві є інноваційна діяльність в області безпеки і гігієни праці. У цій області можна виділити наступні результати:

- соціальні, що виявляються, зокрема, у виді виключення важких, шкідливих для здоров'я робіт, поліпшення умов безпеки і гігієни праці, виключення профзахворювань і нещасливих випадків на виробництві;
- економічні, наслідком яких є ріст продуктивності праці, збільшення прибутку, приріст продукції;
- технічні у вигляді поліпшення технічних параметрів машин, устаткування, чи виробів же поліпшення організації праці і протікання технологічного процесу.

Розвиток промисловості й технічних інновацій істотно впливає на забруднення навколишнього середовища. Результати розвитку техніки слід

розглядати також в екологічному відношенні. У майбутньому екологія буде областю активного прояву інноваційних процесів. Тому теорія інновації повинна встигати за практичними рішеннями в цій сфері.

1.2 Правові основи здійснення інноваційної діяльності в Україні

Вихідні правові передумови державної інноваційної політики закладено в Конституції України. Зокрема, стаття 54 гарантує громадянам свободу наукової і технічної, а також інших видів творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав. Також ця стаття визначає, що держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Нормативно-правове регулювання сфери інноваційної діяльності України спирається на широкий спектр законів і підзаконних нормативно-правових актів, прийнятих на основі Конституції України, зокрема законів України «Про інноваційну діяльність», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності», «Про наукову та науково-технічну експертизу» тощо. Загалом забезпечення інноваційної діяльності безпосередньо регулюється більше ніж 200 правовими актами, які не тільки мають безпосередній вплив на розвиток інноваційних процесів, проте й опосередковано впливають на них і роблять вагомий внесок у стимулювання інноваційної сфери, наприклад, такі як Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України та інші.

У вищезазначених законах і підзаконних нормативно-правових актах встановлюються державні пріоритети, визначаються засади наукової, науково-технічної та інноваційної політики, процедура фінансування і державної підтримки науково-технічної діяльності, регламентуються питання

охорони прав інтелектуальної власності, створення та фінансування інноваційних структур [1, с. 5].

Нині законодавство України приводиться у відповідність до норм європейського законодавства, гармонізується з нормами міжнародних угод і конвенцій у зв'язку з приєднанням України до багатосторонніх договорів, вступом до СОТ та підписанням Угоди про асоціацію з ЄС.

Проте слід зауважити, що в законодавстві України є численні прогалини та суперечності, що заважають чіткому становленню та розвитку інноваційної діяльності країни. Здійснюється порушення принципів систематизації та стабільності нормативно-правового регулювання інноваційної сфери. Принцип систематизації має на увазі те, що нормативні акти та закони повинні мати цілісність предмета нормативного регулювання та узгодженість норм, а принцип стабільності передбачає швидке та адекватне реагування законодавця на зміни у сфері інновацій задля ефективного розвитку інноваційних процесів, однак в Україні це відбувається несвоєчасно та хаотично.

Сучасні науковці справедливо звертають увагу на розібраний стан законодавчої бази України з питань правового забезпечення інноваційної діяльності, що унеможлиблює досягнення головної мети – забезпечення повномасштабного регулювання суспільних відносин, пов'язаних з інноваційними процесами.

Відповідно до Національної доповіді «Інноваційна Україна-2025», підготовленої колективом фахівців Національної академії наук України та інших наукових установ та органів державної влади, розвиток законодавства України у науково-технічній та інноваційній сферах можна поділити на три періоди.

Перший етап (1991–1998 рр.) – ухвалення 13 грудня 1991 р. першого в СНД базового закону щодо науково-технічної та інноваційної діяльності (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»), запровадження

податкових пільг для науково-технічної діяльності, розгортання діяльності Державного інноваційного фонду України, структура якого та цільове, незалежне від загальних видатків бюджету, фінансування презентували тоді нову у світі модель фінансової підтримки інновацій, що поєднувала підтримку інноваційних проєктів на регіональному, центральному рівнях і рівні галузей.

Для другого етапу (1999–2007 рр.) характерними є скасування податкових пільг, ліквідація Державного інноваційного фонду, відхід від орієнтації на програми структурних змін у промисловості та переважна увага до іноземних кредитних запозичень. Незважаючи на ухвалення Закону України «Про інноваційну діяльність» (2002 р.) та Закону України «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій» (2006 р.), норми цих законів, що стосувалися фінансової підтримки інновацій та трансферу технологій, були зупинені подальшими актами.

Третій етап (2008 – нинішній час). Попри ухвалення низки концепцій і програм, що стосуються розвитку науки та інновацій, інтенсивне обговорення проблем інноваційної та науково-технічної діяльності на парламентському рівні, прийняті рішення не реалізуються в запровадженні фінансових, кредитних, податкових, митних механізмів розвитку інноваційної діяльності; проєкти документів щодо фінансування, надання податкових пільг і кредитування інновацій не погоджуються фінансовими органами, науково-технічна та інноваційна сфери не розглядаються як важливі на рівні виконавчих органів влади.

Основним нормативно-правовим актом, що створює засади правового забезпечення функціонування інноваційної системи країни, є прийнятий Верховною Радою України 4 липня 2002 р. Закон України № 40-IV «Про інноваційну діяльність» (набрав чинності 7 серпня 2002 р.). Закон № 40-IV вперше визначив правові, економічні та організаційні основи державного

регулювання інноваційної діяльності України, встановив форми стимулювання державних інноваційних процесів.

8 вересня 2011 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», метою якого стало забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Згідно з цим Законом пріоритетними напрямами інноваційної діяльності визнавалися науково і економічно обґрунтовані напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг і збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних і світових науково-технічних досягнень. Вони поділяються на стратегічні та середньострокові пріоритетні напрями провадження інноваційної діяльності.

Стратегічні пріоритетні напрями провадження інноваційної діяльності затверджуються Верховною Радою України на період до 10 років. Середньострокові пріоритетні напрями провадження інноваційної діяльності визначаються на період до 5 років і спрямовані на виконання стратегічних пріоритетних напрямів.

Для виконання статті 3 вищезазначеного Закону було прийнято Постанову КМУ «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 роки», де було визначено середньострокові пріоритети, які, як убачається, цілком відповідають сучасному розвитку країн світу та потребують швидкої реалізації, зокрема такі, як розроблення та впровадження систем штучного інтелекту та Інтернету речей, технічне

оновлення та розвиток агропромислового комплексу, освоєння альтернативних джерел енергії.

Одним із основних документів, який задекларував і визначив інноваційний вектор України, потрібно назвати прийняту Верховною Радою України Концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України.

Концепція містить основні цілі, пріоритетні напрями та принципи державної науково-технічної політики, механізми прискореного інноваційного розвитку, орієнтири структурного формування науково-технологічного потенціалу та його ресурсного забезпечення. Вона визначає засади взаємовідносин між державою та суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності, які ґрунтуються на потребі у пріоритетній державній підтримці науки, технологій та інновацій як джерела економічного зростання, складника національної культури, освіти та сфери реалізації інтелектуального потенціалу громадян. Дія Концепції розрахована на період стабілізації економіки та досягнення постійного її розвитку.

Крім того, правове підґрунтя міждержавного інноваційного розвитку становлять численні міжурядові угоди про наукове і технологічне співробітництво в галузях, які становлять спільний інтерес. Урядом України було укладено цілу низку угод про наукове і технологічне співробітництво, консультування і технічну взаємодію, технічне та фінансове співробітництво, науково-технічну кооперацію та інше, які встановлюють загальні засади такого співробітництва. Проте слід зазначити, що частина угод має застарілий характер і не відповідає вимогам сучасності, оскільки інноваційна система має постійний розвиток і численні вдосконалення та потребує відображення шляхом внесення змін до чинних угод чи їх переукладання, а також укладення нових.

Сучасний етап переходу економіки України на інноваційну модель розвитку потребує комплексного досконалого законодавства через призму

повного, узгодженого та системного правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи [2, с. 141].

Постає необхідність поєднання норм права, що регулюють інноваційну діяльність і є в багатьох законах і підзаконних нормативно-правових актах, в єдиний систематизований кодифікований акт – Інноваційний кодекс України.

Після прийняття Господарського кодексу України кодифікація господарського законодавства не припиняється, а продовжується як удосконаленням змісту наявного, так і переходом на нижні підгалузеві щаблі ієрархії системи нормативно-правового регулювання. Модернізації сфер господарсько-правового регулювання та їх розгалуження, виникнення та розвиток нових сегментів підштовхує законодавець до проведення кодифікаційних робіт.

Д.В. Задихайло зазначає, що кодифікація дає змогу суттєво реформувати-модернізувати зміст, запровадити нові підходи до організаційно-господарського забезпечення того чи іншого виду діяльності, удосконалити зміст регулювання господарсько-виробничих відносин відповідно до сучасного рівня розвитку ринкових відносин, а також ділової та судової практики [3, с. 178].

Кодифікація інноваційного законодавства має на меті розвиток постійно діючої національної інноваційної системи з урахуванням усіх факторів стану державного соціально-економічного розвитку. На доктринальному рівні є думка про необхідність та особливу актуальність кодифікації інноваційного законодавства з огляду на важливу роль інновацій в умовах сучасного розвитку країни.

Слід згадати про те, що кодифікація норм матеріального та процесуального права має за мету систематизацію, упорядкованість та узгодженість норм чинного законодавства.

У результаті кодифікації відбувається зміна, скасування та вдосконалення норм права, які мають застарілий характер і не відповідають

вимогам сучасного розвитку; усуваються прогалини в законодавстві та вирішуються суперечності щодо регулювання тих чи інших суспільних відносин, вдосконалюється їх регулювання та певним чином здійснюється реформування законодавства. Особливістю кодифікації за теперішніх умов ведення суспільної діяльності в Україні є те, що вона повинна здійснюватися з метою імплементації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу та його країн-учасниць задля прискорення процедури вступу держави до об'єднаної Європи.

Українські науковці намагались вирішити питання недосконалості та фрагментарності інноваційного законодавства шляхом його кодифікації. Як результат було представлено проект Інноваційного кодексу України, підготовлений робочою групою, що була створена спільним розпорядженням Адміністрації Президента України та президії Національної академії правових наук України. Обговорення його відбулось Національною академією правових наук України спільно з Науково-дослідним інститутом правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України та Національним університетом «Юридична академія імені Ярослава Мудрого» 14 червня 2011 року в Харкові на науково-практичній конференції «Проект Інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері».

Відповідно до ч. 2 ст. 5.5.3. вищевказаного проєкту інноваційними є послуги, які надаються з використанням нових розробок, що набули ролі інновацій. Тобто «інноваційність» цієї послуги розглядається саме в способі її надання (нові технології, методи та інструменти).

Нормативно-правове регулювання надання послуг в інноваційній сфері є важливим складником реформування економіки країни, спрямованого на підвищення стійкості до впливів зовнішнього середовища в умовах кризи світової економіки. Проте питання правового регулювання послуг в інноваційній сфері залишаються поки маловивченими. В наявній науковій

літературі переважно вивчаються правові питання, які за своєю суттю повинні ґрунтуватися на економічному змісті інновацій.

Д.В. Задихайло підкреслює, що окремим питанням є також господарсько-правове забезпечення специфічної діяльності у сфері надання інноваційних послуг – діяльності компаній, що займаються доведенням інноваційної розробки до рівня інноваційного продукту з наступною його комерціалізацією та управлінням відповідним інвестиційно-інтелектуальним активом. Відсутність цієї ланки в ланцюгу національної інноваційної системи практично розмикає рух струму інноваційної діяльності в ній.

Фрагментарне законодавче забезпечення інноваційної діяльності загалом і послуг в інноваційній сфері зокрема створює правову невизначеність суб'єктів господарювання та має своїм наслідком відсутність чітко окреслених меж здійснення господарювання.

Нормативно-правове регулювання інноваційної системи здебільшого застаріле та не відповідає умовам сьогодення, оскільки останні зміни до галузевого законодавства датуються 2012 роком, а як уже зазначалось, інноваційна сфера перебуває у стрімкому підвищенні свого потенціалу та потребує своєчасного й впорядкованого законодавчого закріплення, зокрема, у вигляді кодифікованого закону щодо інноваційної сфери загалом або подальшого розвитку спеціальних законодавчих актів.

Одним із них має стати нормативно-правовий акт, який дасть змогу впорядкувати основні базові засади здійснення діяльності з надання послуг в інноваційній сфері, що визначить основні терміни, окреслить коло суб'єктів здійснення цього виду діяльності, їхні права та обов'язки, закріпить договірні конструкції та відповідальність сторін.

Вище проведений аналіз дає змогу дійти висновку, що метою розвитку інноваційної системи України загалом та її нормативно-правового регулювання можна визначити таке:

- покращення нормативно-правової бази шляхом її вдосконалення та збагачення нормами, що відповідають міжнародним угодам із законодавства Європейського Союзу;
- переукладання або укладання міжнародних угод щодо науково-технічного розвитку та підтримки країн, консультування та спільного інвестування;
- подальше приведення законодавчої бази у сфері інноваційної діяльності до її систематизації та узгодженості шляхом кодифікації;
- залучення всіх поодиноких учасників інноваційного процесу до системного розвитку потужної національної інноваційної сфери, що певно можливе за умови створення вагомих системо утворюючих факторів.

1.3. Теоретичні та організаційно-правові засади здійснення податкового консультування в Україні

З аналізу різноманітних підходів можна прийти до цілком закономірного висновку з приводу змістовного наповнення слова «консультація». Так, під консультацією потрібно розуміти у першу чергу допомогу, фахову пораду обізнаної особи, яка надається за запитом іншої (зацікавленої) особи. Таким чином, у консультаційних відносинах завжди наявні принаймні два суб'єкта: перший суб'єкт – той, що запитує; другий суб'єкт – той, що консультує. Ціль вступу у такі відносини – одержання допомоги, поради від суб'єкта, який надає консультацію.

Сам процес консультування є специфічною діяльністю, яка у правовому сенсі має відповідні підстави та зміст.

Визначено загальні риси консультацій:

- консультація являє собою специфічний різновид діяльності інтелектуального характеру;
- не отримує речової об'єктивізації;

- надається фаховим суб'єктом – консультантом, який наділений професійними знаннями у сфері права;
- характеризується індивідуальністю, що обумовлюється унікальністю кожною окремо взятої консультації;
- споживчий характер консультації, так як вона одними суб'єктами надається, тоді як іншими – одержується;
- характеризується специфічною формою – висновок, порада, рекомендаційний акт;
- відносна нестійкість актуальності консультації у темпоральному значенні.

Слід послідовно прокоментувати зазначені вище загальні ознаки консультацій у праві та співставити їх з податковими консультаціями. Будь-яка консультативна діяльність – це діяльність комплексного інтелектуального характеру. Не є виключенням у даному випадку і податкова консультація. Для її підготовки потрібно первинно проаналізувати фактичний склад обставин, що описаний у запиті, та викласти його крізь призму приписів діючого податкового законодавства і тим самим пояснити порядок реалізації прав та обов'язків платника податків.

Отже, інститут податкового консультування за увесь період незалежності України пройшов два етапи: 1) період податкових роз'яснень; б) період власне податкових консультацій. Сам механізм податкового консультування не зазнавав суттєвих, докорінних трансформаційних змін. Основна тенденція яка простежується у майбутньому – скорочення гарантійної функції податкового консультування, що у жодному випадку не є послідовним.

Поняття «податкова консультація» отримала свою безпосередню фіксацію у рамках ПК України, а саме у пп. 14.1.172 п. 14.1 ст. 14 ПК України. Податкова консультація – це індивідуальна податкова консультація та узагальнююча податкова консультація, що надаються в порядку,

передбаченому цим Кодексом (пп. 14.1.172 п. 14.1 ст. 14 ПК України). Тобто нормотворець при визначенні змістовного наповнення відповідного поняття обмежився детермінацією видового різноманіття податкових консультацій. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність аналізу змісту спеціальних положень податкового законодавства задля формування загальної змістовної дефініції поняття «податкова консультація».

За допомогою аналізу положень податкового законодавства та судової практики їх застосування можна виокремити наступні ознаки поняття податкова консультація:

1. Роз'яснення положень податкового законодавства. Як індивідуальна, так і узагальнююча податкова консультація є актами-роз'ясненнями, в яких контролюючі органи (ДПС України або її територіальні органи) чи центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (Міністерство фінансів України) визначають власну позицію з приводу застосування конкретних положень податкового законодавства. Відповідна консультація є спеціальним актом, за посередництвом якого владний суб'єкт доносить до платника своє бачення щодо порядку виконання останнім належних йому обов'язків та реалізації його суб'єктивних прав у сфері оподаткування. При цьому офіційний характер таких роз'яснень у жодній мірі не означає їх змістовну правильність.

2. Стосується питань практичного використання норм законодавства. Податкова консультація – це не просто набір «синтетичної» інформації. Податкова консультація – це у першу чергу акт, в якому розглядаються проблеми практики податкового правозастосування. Тобто податкова консультація не може бути індиферентною в аспекті реальних практичних завдань і проблем. У випадку з індивідуальною податковою консультацією таку практичну необхідність у одержанні роз'яснення описує сам платник податків у своєму запиті, який направляється контролюючому органу. Що

стосується узагальнюючих податкових консультацій, тут ситуація зовсім інша. Міністерство фінансів України самостійно підмічає питання особливої практичної актуальності та надає роз'яснення з приводу порядку податкового правозастосування у таких випадках. Практична обумовленість – це той елемент, який забезпечує «прив'язку» податкових консультацій до обставин реальної дійсності.

3. Податкова консультація являє собою допомогу платнику податків. У даній характеристиці викристалізовується сервісна природа податкового консультування. Так, платник податків, звертаючись до контролюючого органу із запитом про надання індивідуальної податкової консультації, бажає одержати допомогу, яка виявляється у роз'ясненні податкового органу з приводу порядку застосування тих чи інших приписів податкового законодавства. Коли мова йде про узагальнюючі податкові консультації, то Міністерство фінансів України самостійно підмічає проблему, яка має особливу актуальність для податкового правозастосування та надає роз'яснення, а фактично, допомогу платнику податків з приводу порядку правозастосування у таких проблемних ситуаціях.

Податкова консультація не повинна стосуватися надуманих та штучно змодульованих питань, які не мають ніякого стосунку до об'єктивної дійсності та потреб податкового правозастосування. Такого роду підхід обумовлюється у першу чергу тим, що податкова консультація є саме допомогою платнику податків, а відповідно, така допомога повинна мати практично-прикладний характер. Відсутність практичної необхідності у податковому консультуванні призводила б до наступних негативних факторів: а) запити про надання індивідуальних податкових консультацій, які не обумовлені жодною практичною необхідністю, тільки призводили б до зайвого «перевантаження» контролюючих органів в аспекті необхідності виконання завдань, які не мають ніякого корисного значення; б) відсутність практичної необхідності у наданні податкових консультацій виступала б

додатковим чинником формалізму у надані таких консультацій. Фактично призначення практичної необхідності полягає у нівелюванні потенційно можливого «штучного» характеру податкового консультування. Податкове консультування є комплексною аналітичною діяльністю, яка не повинна реалізовуватися безцільно. У зв'язку з цим практична необхідність є одним з основоположних критеріїв, на відповідність якому повинен перевірятися сам запит про надання індивідуальної податкової консультації. Тільки після підтвердження практичної необхідності податкового консультування контролюючий орган повинен приступати до формування правової позиції з приводу поставлених на розгляд питань.

РОЗДІЛ 2

ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ПІВНІЧНИЙ ГЗК»

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Північний ГЗК»

ПАТ «Північний ГЗК» - це найбільше гірничодобувне підприємство в Європі із закінченим циклом підготовки доменної сировини - залізорудного концентрату (вміст заліза 66%) і обкотишів (вміст заліза 60,3% і 63,5%).

ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» входить до Групи Метінвест - найбільшої приватної компанії України, гірничо-металургійні підприємства якої об'єднані в єдиний виробничо-збутовий цикл - від видобутку вугілля і руди до продажу металу.

На сьогоднішній день виробничі потужності підприємства дозволяють виробляти 14,2 млн. тонн концентрату і 11,1 млн. тонн обкотишів. Сировинною базою підприємства є великі родовища залізистих кварцитів, які розробляються Першотравневим і Ганнівським кар'єрами, загальні промислові запаси яких складають 3 108 млн. тонн мінеральних ресурсів.

До складу Північного гірничо-збагачувального комбінату разом з двома кар'єрами входять: 2 збагачувальні фабрики, 2 цехи з виробництва обкотишів, а також ряд допоміжних цехів, які обслуговують основне виробництво. Комбінат має власну медичну службу, а також розвинену соціальну сферу.

На комбінаті впроваджуються передові технології по забезпеченню автоматизованими системами управління виробничими технологічними процесами, а також з обліку готової продукції, сировини і матеріалів на базі інтеграційної системи обліку, планування та управління виробництвом SAP

ERP. У рамках оптимізації бізнес-процесів системою my SAP ERP впроваджено у 2009 році система електронних тендерів SRM в мережі Інтернет і модуль HR.

Успішно експлуатується в кар'єрах комбінату система контролю навантаження і супутникового позиціонування GPS на технологічному автомобільному і залізничному транспорті.

Потужна інвестпрограма нашого підприємства спрямована на оновлення гірничої техніки та виробничого обладнання. Автомобільні парки комбінату поповнилися 11 новими 130-тонними самоскидами БілаЗ, залізнична техніка потужними тяговими агрегатами.

Завдяки інвестпрограмі транспортний парк ГТЦ-1 поповнився новим високоефективним гусеничним бульдозером KOMATSU D375.

Сировинна база Північного комбінату представлена двома кар'єрами - Першотравневим і Ганнівським. До складу переробного комплексу входять 3 дробильні фабрики, 2 рудозбагачувальні фабрики, 2 цехи виробництва обкотишів.

Першотравневий кар'єр - один з найбільших кар'єрів в Україні. Проектна глибина кар'єру 650 метрів. В даний час кар'єр простягається вшир на 2,5 тис. м, у довжину більше, ніж на 3 тис. м. Глибина кар'єра 400 м. Нижній його горизонт знаходиться на позначці - (285) м.

Ганнівський кар'єр. Проектна продуктивність кар'єра 10,0 млн. тонн сирової руди на рік (глибина кар'єра досягла 275м, ширина 1,2 тис. м, довжина 5, 250 тис. м).

ПЕРЕРОБНИЙ КОМПЛЕКС

ДФ-1. На дробильної фабриці № 1 відбувається дроблення руди, що подається з ДФ-2 і

ДФ3. Процес включає 4 стадії дроблення.

ДФ-2. Руда Ганнівського кар'єра проходить І стадію дроблення, після чого транспортується на ДФ-1. Також здійснюється дроблення розкривних порід для виробництва щебеню.

ДФ-3. Циклічно-потокова технологія. За допомогою циклічно-потокової технології здійснюється подача руди з позначки-115м Першотравневого кар'єру на відмітку +68 м. Завдяки її впровадженню вже в першому кварталі 2007 року скоротилася відстань відкатки великовантажних автомобілів, зменшилася кількість перевантажувальних майданчиків. Це дало можливість розширити фронт гірничих робіт, збільшити обсяги видобутку руди, скоротити енерговитрати.

Збагачувальна фабрика № 1 (РЗФ-1). Дроблена руда проходить три стадії подрібнення і збагачення на магнітних сепараторах.

Збагачувальна фабрика № 2 (РЗФ-2). Концентрат, вироблений на РЗФ-1, проходить дешламацію і фільтрацію.

Цехи виробництва окатишів № 1 і 2 (ЦВО-1, 2) представляють собою складний виробничий комплекс з виробництва обкотишів, що включає в себе відділення вагоноперекидача, склади бентоніту і вапняку, відділення дроблення і подрібнення добавок (вапняку і бентоніту), бункери концентрату, відділення огрудкування, випалу, грохочення, навантажувальних бункерів, склад готових обкотишів, відділення тягодуттьових машин, дільниця газоочистки.

Продукція ПАТ «Північний ГЗК» виробляє основну сировину для металургійної галузі:

- залізорудний концентрат (із вмістом заліза 66%)
- обкотиші (вміст заліза 60,3% і 63,5%).

У 2020 році в порівнянні з 2019 роком ПівнГЗК збільшив виробництво залізорудного концентрату на 3,3% до 14,218 млн. тонн, обсяг виробництва обкотишів за цей же період збільшився на 4,9% до 9,904 млн. тонн.

Основними споживачами продукції Північного ГЗК є найбільші металургійні підприємства України, країн СНД, Європи і Китаю.

Стратегічною метою ПАТ «Північний ГЗК» є випуск продукції, яка відповідає найвищим вимогам споживача, створення умов для сприятливого розвитку виробництва з урахуванням інтересів всіх сторін - клієнтів, персоналу, суспільства.

Висока якість продукції, що випускається, підтверджена міжнародним сертифікатом якості ISO 9001.

Система управління якістю ISO 9001 ставить цілі і завдання управління якістю продукції протягом всього технологічного процесу.

Пошук і впровадження новаторських ідей, спрямованих на підвищення ефективності процесів, які впливають на якість продукції, що випускається, а також підвищення кваліфікації фахівців усіх рівнів.

Система управління якістю конкретизується картами процесу, робочими документами, інструкціями, методиками та стандартами підприємства.

Керівництвом комбінату визначена політика в сфері якості на підприємстві.

Впровадження інвестиційних проектів, запланованих на нинішній рік, в більшості своїй знаходиться на підготовчому етапі. Він є одним із найвідповідальніших - від того, наскільки ретельно спланують реалізацію проекту, залежить і результат. Серед найбільш великих інвестпроектів - капітальний ремонт випалювальної машини Лургі-522-А, відновлення 15-16 секції РЗФ-1, будівництво ФНС № 4. До кінця року буде проведена реконструкція котельні № 4 теплосилового цеху.

Найбільш масштабним інвестпроектом, без якого неможливий розвиток Першотравневого кар'єру, є будівництво циклічно-поточної технології скельної вскриші.

Перший етап будівництва розрахований на три роки і завершиться до кінця 2012-го.

В даний час проводяться гірничопрохідницькі роботи ЛК № 1,2,3,4, облаштування підземно-хвостової частини ЛК № 1,2, у другому кварталі почнуть пристрій колодязів 1,2, а в четвертому кварталі - фундаментів під будівлі дробильно-перевантажувальної установки на позначці -216м. Триває підготовка до будівництва станцій приводів, а також конвеєрних галерей відкритим способом № 1,2,5,7,9,11. Вже у другому півріччі 2011 року розпочнеться будівництво залізничного комплексу та проведення необхідних комунікацій.

На ПівнГЗК створена спілка молоді комбінату, яка сприяє професійному становленню молодих фахівців, надає матеріальну допомогу, організовує цікаве дозвілля. Турботу і увагу до працівників, що пішли на пенсію, проявляє Рада ветеранів та пенсіонерів комбінатів.

З 2005 року ПАТ «Північний ГЗК» систематично проводить заходи, спрямовані на покращення житлово-комунальних умов населення житлового масиву Даманський. Була побудована дорога «Даманський - Північний ГЗК» вартістю близько півтора мільйона гривень. Понад 1 мільйон гривень було виділено у 2007 році на капітальний ремонт Палацу спорту.

Спираючись на багаторічний досвід будівництва нових і реконструкції вже наявних об'єктів, керівництвом ВАТ «Північний ГЗК» було прийнято рішення перейти до наступного етапу: комплексної реконструкції житлового масиву «Даманський».

Перш, ніж оголосити тендер на проведення проектних робіт, вперше в Кривому Розі було враховано думку самих жителів - в анкетах, які їм були роздані, вони могли висловити свої побажання, про те, яким хотіли б бачити свій район.

Проведено ремонт доріг і заміна бордюрів. Дорожня розмітка виконана зі зносостійкого термопласту, що не тільки підвищить ступінь комфортності

для водіїв, а й значно підвищить безпеку дорожнього руху. Побудовано сучасні зупиночні комплекси, відремонтовано тротуари. Повністю відновлено вуличне освітлення, встановлені таблички, що світяться, з найменуванням вулиць і нумерацією будинків. Всі лампи вуличних ліхтарів замінені на енергозберігаючі.

Унікальне динамічне освітлення вулиць Даманського дарує людям святковий настрій. Такий же настрій, відвідає будь-кого, хто побажає відпочити біля всесезонного світлодинамічного фонтану, який, завдяки гнучкій електронній настройці, створює різні світлові ефекти.

На Північному ГЗК в рамках молодіжної корпоративної соціальної програми «Світ можливостей», яка розроблена і впроваджується Групою Метінвест, проводиться конкурс «Барви руди, вугілля та металу».

Конкурс надає можливість молодим талановитим художникам віком від 14 до 35 років, які проживають у містах присутності Компанії, проявити себе в розкритті індустріальної художньої теми і представити свої художні твори в живописі та графіці в жанрах «індустріальний пейзаж», «багатожанрова композиція» та «портрет».

Так, у 2019 році 7 % виробленого товарного концентрату ПАТ "ПівнГЗК" було реалізовано українським підприємствам, а решту - 93% від виробленого товарного концентрату, комбінат експортував до стран Східної та Центральної Європи: Польщі, Чехії, а також відбувалися поставки до Китаю. ПАТ «Північний ГЗК» у 2019 році 86% вироблених обкотишів реалізував українським металургійним підприємствам 14% окатишів було поставлено на ринок Європи. ПАТ «Північний ГЗК» конкурує з українськими підприємствами, а саме з «Інгулецьким ГЗК», який займає перші позиції на ринку концентрату, ПАТ «Південний ГЗК», ПАТ «Центральний ГЗК», «Арселор Міттал» (НКГЗК), а також КЗРК, Суха Балка, Яковлевський рудник. Головними чинниками, які безпосередньо або опосередковано впливали на конкурентоспроможність ПАТ «Північний ГЗК» на

залізорудному ринку у 2019 році, були такі фактори:

- світова криза та криза в металургійній галузі;
- високий ступінь конкуренції на ринку ЗРС, зумовлений перевищенням пропозиції над попитом ЗРС;
- значний вплив світових тенденцій на світовому ринку ЗРС на регіональний ринок;
- конкурентоздатність продукції;
- ринкова ціна та постійне виконання договірних домовленостей з поставок продукції.

Цінова політика будується на принципах взаємовигідних відносин між виробниками ЗРС та їх споживачами з урахуванням усіх вищезазначених факторів.

Коли ціни на світових ринках впали, продукція українських виробників виявилася неконкурентоздатною, її собівартість виявилася вище за світові ціни. Як результат - різкий спад виробництва і зупинка металургійних комбінатів по усій Україні. Складна ситуація на внутрішньому ринку залізорудної сировини вплинула і на виробничо-господарську діяльність і Північного ГЗК. Впродовж першого кварталу 2019 року комбінат працював нижче за свої можливості. У цей період велася інтенсивна робота з пошуку нових напрямків збуту готової продукції, встановлювалися контакти з потенційними споживачами. З квітня минулого року почалося збільшення обсягів виробництва, яке вдалося досягти завдяки вдалій інвестиційній політиці керівництва, модернізації виробничого процесу і узгодженій роботі усіх технологічних ланок комбінату. За 2019 рік комбінатом вироблено товарної продукції і надано послуг на суму 5 млрд 922 млн.грн., що на 287 млн.грн. більше запланованих. Видобуток залізної руди склав 28 млн. 467,5 тис.тонн, що на 30,5 тис.тонн більше плану, із вмістом заліза магнітного - 27,29 % (при плані - 26,69 % Fe магн.). Виїмка вскриші склала 26,8 млн.куб.м, або 102,3% до плану. У 2019 році ПАТ «ПівнГЗК» збільшив

обсяги виробництва концентрату в порівнянні з 2018 роком на 9,2% до 13 млн. 760 тис.тонн. Це кращий показник для комбінату з 1991 року, а для РОФ-1 з 1978 року. Обсяг виробництва окатишів збільшився на 0,2% до 9,44 млн.тонн окатишів. З них вироблено 832 тис.тонн з основністю 0,12; 6,71 млн.тонн з основністю 0,5 і 1,9 млн.тонн з модулем основності 0,8. У 2019 році ПАТ «Північєий ГЗК» поліпшив якість залізорудної сировини, що виробляється, збільшивши загальний вміст заліза в залізорудному концентраті до 66,57% в порівнянні з 66,05% в 2018 році. Фактичні витрати на виробництво, адміністративні витрати і витрати на збут товарної продукції склали 3 млрд. 971 млн. грн., що на 1 млрд. 217 млн. грн. більше, ніж в 2018 р. Виробнича собівартість товарної продукції збільшилася порівняно з минулим роком на 833 млн.грн. з наступних причин:

1. За рахунок зростання обсягів виробництва на 154,6 млн. грн.

2. В результаті підвищення цін на паливно-енергетичні і основні матеріальні ресурси, а також послуги з вибухових робіт додаткові витрати склали 301,7 млн.грн., у тому числі: - електроенергія - 109,3 млн. грн. (зростання ціни на 18,0 %); - газ - 162,2 млн. грн. (зростання ціни на 77,1 %); - кулі, що мелють - 18,5 млн. грн. (зростання ціни на 10,8 %); - бентоніт - 2,7 млн. грн. (зростання ціни на 6,2 %); - вапняк - 5,5 млн. грн. (зростання ціни на 9,5%); - футерувальна сталь - 8,6 млн. грн. (зростання ціни на 27,2 %); - гума автомобільна - 6,6 млн. грн. (зростання ціни на 18,1 %); - мастильні матеріали - 2,0 млн. грн. (зростання ціни на 15,5 %); - фільтроткань - 1,5 млн. грн. (зростання ціни на 100,5 %); - покупна теплоенергія - 1,3 млн. грн. (зростання ціни на 29,7 %); - вода питна - 1,6 млн. грн. (зростання ціни на 46,3 %); - госп.стоки - 1,3 млн. грн. (зростання ціни на 58,2 %); - послуги по взривних роботах - 7,3 млн. грн. (зростання ціни на 4,8 %)

3. За рахунок інших чинників собівартість збільшилася на 439,9 млн. грн., у тому числі вирости амортизаційні відрахування, у зв'язку з переходом на облік згідно з МСФО з 1 січня 2019 року.

4. Податки і обов'язкові платежі збільшилися на 14,4 млн.грн., в т.ч. зростання плати за надра на 18,5 млн. грн. пов'язане із зростанням ставки оподаткування.

Зростання собівартості вдалося частково стримати завдяки проведенню комплексних організаційно-технічних заходів. Зниження питомих витрат матеріальних ресурсів зменшило собівартість на 24,1 млн. грн., у тому числі: - тіла, що мелють, - 11,7 млн. грн.; - електроенергія - 14,5 млн. грн.; - дизпаливо - 14,2 млн. грн.; - футерувальна сталь - 3,6 млн. грн.; - колосники - 6,1 млн. грн.; Виробнича собівартість 1 тонни виробленого концентрату за 2019 рік збільшилася проти отриманої за 2018 рік на 10,8% . Виробнича собівартість 1 тонни вироблених обкотишів у 2019 році зросла на 28,3 % проти 2018 рооку.

Станом на 31.12.2019 року кредиторська заборгованість товариства склала 3 млрд. 992,4 млн. грн., що на 2 млрд. 77,1 млн. грн. більше аналогічного показника 2018 року. Дебіторська заборгованість перед комбінатом на 31.12.2019 року склала 8 млрд. 849 млн. грн. У звітному році комбінат вчасно й у повному обсязі здійснював поточні платежі в бюджет, пенсійний фонд, вчасно виплачував заробітну плату працівникам комбінату. Показник фондівдачі у 2019 році значно знизився порівняно з попереднім через придбання, поліпшення, оренду та створення нових основних фондів та склав 0,733. Рентабельність товарної продукції знизилась на 11,43 тис.грн (на 38,24%), що відбулося через стрімке зниження чистого прибутку у звітному році (на 43,94%) та збільшення виручки від реалізації. Витрати на 1 грн. товарної продукції склали 0,56, шо на 47,2% нижче від показника попереднього періоду.

2.2. Аналіз інноваційної діяльності гірничо-збагачувальних підприємств України

Аналіз щорічних обсягів інновацій підприємств промисловості України у фактичних цінах (рис. 2.1) виявив досить інтенсивне збільшення масштабів впровадження інновацій протягом останніх років.

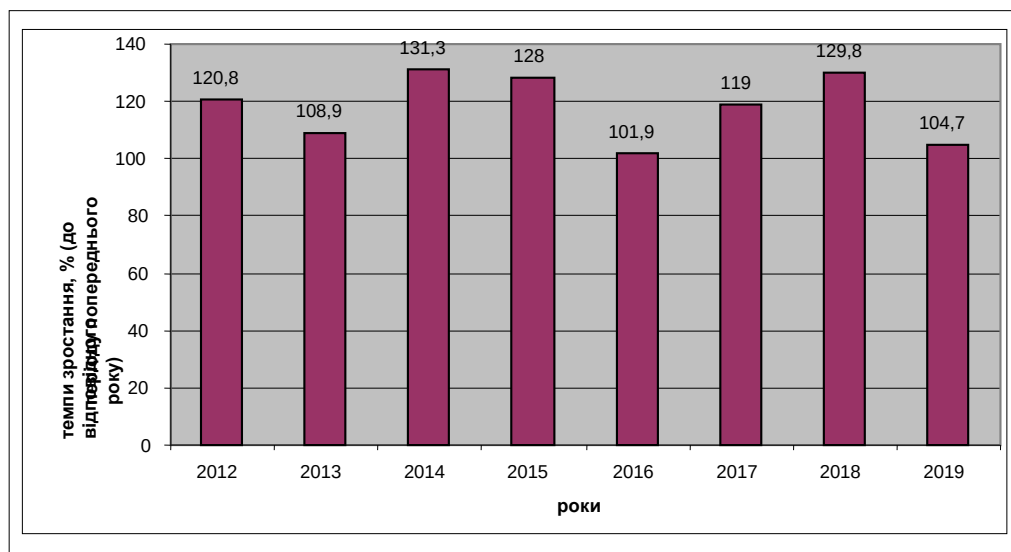

Рис. 2.1. Динаміка впровадження інновацій підприємствами промисловості України у фактичних цінах

Програмою розвитку підприємства також передбачено впровадження проекту технічного переоснащення та модернізації гірничо-збагачувального комплексу підприємства, що передбачає, зокрема, заміну, а також відновлення основного гірничого обладнання, будівельних конструкцій будинків і споруд; модернізацію комп'ютерного геологічного моделювання гірничих робіт GEMS у Першотравневому і Ганнівському кар'єрах; впровадження автоматизованої системи диспетчерського керування гірничотранспортним устаткуванням із застосуванням GPS систем і т.д.

Аналіз динаміки щорічних обсягів впровадження інновацій, що проведений на гірничо-збагачувальних комбінатах Кривбасу за 2010-2019 рр. у діючих цінах (рис. 2.2), виявив тенденцію до збільшення масштабів

інновацій по всіх підприємствах галузі. Така тенденція є досить сприятливою для розвитку галузі і оновлення технічної бази гірничо-збагачувальних підприємств.

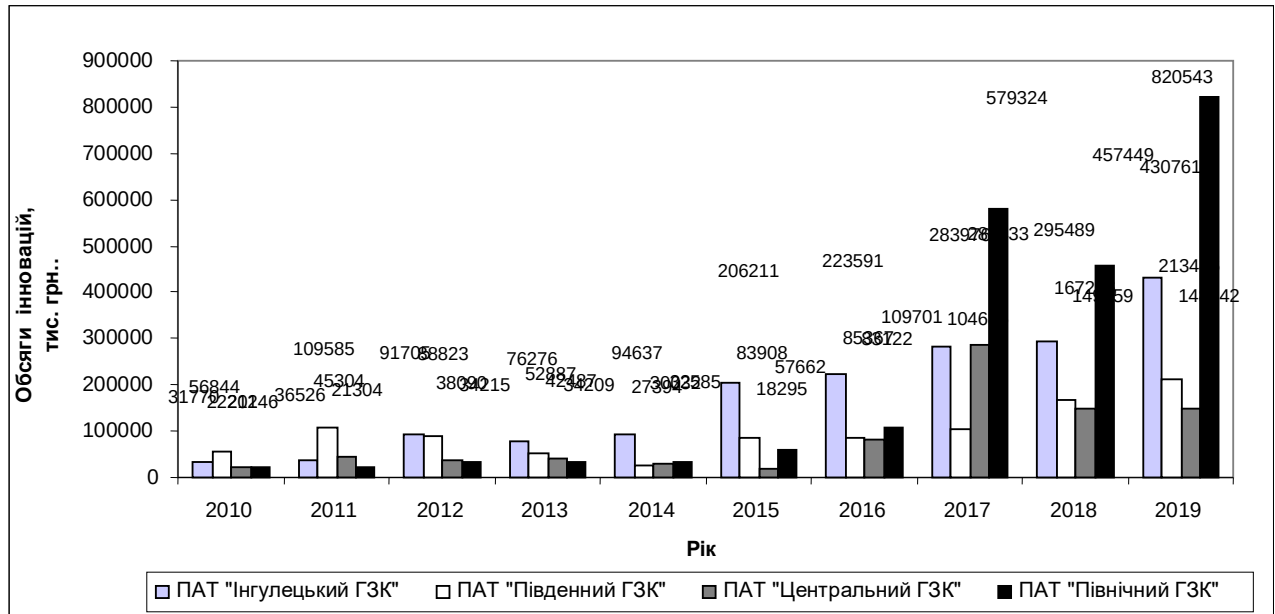

Рис. 2.2. Динаміка інновацій залізорудних комбінатів Кривбасу за 2000-2019рр. у діючих цінах*

* Складено автором за даними річної фінансової звітності» ГЗК м. Кривий Ріг

Був проведений розрахунок ймовірності банкрутства за моделями Е.Альтмана та Г.Спрінгейта (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Розрахунок ймовірності банкрутства гірничо-збагачувальних комбінатів міста Кривий Ріг за даними фінансової звітності 2019 р.*

Залізорудні підприємств	Коефіцієнт ймовірності банкрутства	Модель Е. Альтмана (коефіцієнт Z)	Модель Г. Спрінгейта (коефіцієнт S)
ПАТ «Інгулецький ГЗК»		5,26	4,891
ПАТ «Північний ГЗК»		4,36	3,91
ПАТ «Центральний ГЗК»		3,92	3,65
ПАТ «Південний ГЗК»		2,25	2,11
Граничні значення коефіцієнтів		1,23	0,862

* Розраховано за даними фінансової звітності ГЗК з використанням моделей Е.Альтмана і Г.Спрінгейта

В результаті розрахунків ймовірності банкрутства ПАТ «Північний ГЗК» на основі фінансової звітності за 2019 рік з використанням моделі Е. Альтмана підтверджено, що коефіцієнт Z становить 4,36, тобто його значення в три рази вище, ніж граничне значення. З цього коефіцієнт, який дорівнює 1,23. Це свідчить про низьку ймовірність банкрутства підприємства. Відповідно до моделі Г. Спрінгейта, коефіцієнт $S = 3,91$, що майже в п'ять разів перевищує порогове значення 0,862, що характеризує ймовірність банкрутства як низьку. Також низька ймовірність банкрутства суміжних гірничо-збагачувальних підприємств.

Результати аналізу показників руху основних засобів на ПАТ «Північний ГЗК» представлені у табл. 2.2, з якої видно, що у 2019 р. порівняно з 2018 р. на ПАТ «Північний ГЗК» коефіцієнт оновлення основних засобів зменшився на 27,4%. У той же час на 7,4% зменшився коефіцієнт вибуття основних засобів, що свідчить про пригальмовування вилучення із виробничого процесу застарілого та зношеного устаткування, яке зашкоджує безперебійній роботі гірничо-збагачувального комплексу комбінату.

Таблиця 2.2

**Аналіз руху (відтворення) основних засобів як об'єктів інновацій на
ПАТ «Північний ГЗК» у 2018-2019 рр.**

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Коефіцієнт оновлення основних засобів (K_o)	0,147	0,107	-0,04	-27,4
2. Коефіцієнт вибуття основних засобів (K_v)	0,02	0,018	-0,002	-7,4
3. Коефіцієнт приросту основних засобів (K_{np})	0,214	0,182	-0,032	-13,01
4. Коефіцієнт зносу основних засобів (K_z), %	52,0	52,5	+0,5	×
5. Коефіцієнт придатності основних засобів (K_n), %	48,0	47,5	-0,5	×

Забезпечити інтенсивне відтворення основних фондів заводу вдалося шляхом спрямування інновацій на стратегічні напрями техніко-

технологічного розвитку підприємства. Коефіцієнти зношеності практично не змінилися порівняно з 2018 роком, що слід вважати досить позитивним явищем в умовах світової економічної кризи, а разом з тим, з огляду на ці умови, і ступінь зношеності. Основні фонди на підприємстві у 2019 році залишалися досить помітними, дорівнювали 52,5 %. Результати аналітичних розрахунків показників впливу інноваційної діяльності на ефективність використання основних фондів аналізованого підприємства представлені в таблиці. 2.3

Таблиця 2.3

Аналіз впливу інноваційної активності на рівень використання основних засобів на ПАТ «Північний ГЗК» у 2018-2019 рр.*

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Коефіцієнт використання виробничої потужності (K_v), %	90,2	88,4	-1,8	-
2. Рентабельність основних засобів (фондовіддача, розрахована за прибутком) (P_ϕ), %	119,0	140,0	+21,0	-
3. Фондовіддача (Φ_v), грн./грн.	5,0	8,0	+3	+37,5
4. Фондомісткість (Φ_m), грн./грн.	0,31	0,17	-0,14	-44,0
5. Фондоозброєність праці (Φ_o), тис. грн./ людину	107,7	130	+22,3	+23,0

* Розраховано автором на основі звітності ПАТ «Північний ГЗК»

З таблиці 2.3 видно, що створення інновацій на ПАТ «Північний ГЗК» позитивно вплинуло на такі показники, як фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність та рентабельність основних засобів. Фондомісткість продукції підприємства знизилася на 44,0% до базового рівня. При цьому рівень завантаження виробничих потужностей ПАТ «Північний ГЗК» знизився на 1,8%, що пов'язано з впливом на компанію світової фінансової кризи. Проте він все ще на високому рівні – 88,4%.

Це свідчить, з одного боку, про наявність енергоносіїв, які не використовуються належним чином, а з іншого – про незавершеність робіт з

капітальної реконструкції, що призводить до тимчасової наявності вільних виробничих потужностей, які увійдуть у виробничий цикл знову через деякий час. Збільшення оборотних коштів у 2019 році на 22,3% до рівня 2018 року зумовлено інтенсивним впровадженням основних засобів за рахунок капітальних інвестицій та зменшенням середньооблікової чисельності працівників підприємства з 9329 осіб. У 2018 році аж 9085 осіб. у 2019 році

2.3. Податкове консультування суб'єктів гірничорудної промисловості

Однією з головних ініціатив у законопроекті № 5600 стала зміна бази оподаткування рудної ренти та запровадження диференційованих ставок податку залежно від її вартості. Таким чином, під час зростання цін на руду ГЗК доведеться платити в рази більше, ніж зараз - \$20 за тонну руди за максимальною ціною замість \$3 за тонну.

Найбільшим виробником залізної руди в Україні є група Метінвест Ріната Ахметова і Вадима Новинського. Контролює 60% (включаючи КЖРК) видобутку залізної руди в Україні.

За шість місяців після продажу руди група збільшила ЕВІТ (прибуток до сплати податків і відсотків) у 4,5 рази до 2,46 мільярда доларів.

В Україні лише 50% видобутої руди йде на вітчизняні гірничодобувні комбінати, інші 50% експортуються. Це співвідношення змінюється лише в бік збільшення експорту. Тому в найгірші роки майже всі залізорудні підприємства не тільки продовжували видобувати руду, а й отримували значні прибутки. Такий висновок можна зробити, якщо проаналізувати зібрані дані про фінансові результати діяльності, які самі підприємства подали до ДПС України.

Тому прийнятий підхід до визначення ренти, який враховує коефіцієнт валютної вартості на світовому ринку, буде справедливим для українських

виробників, оскільки вони заробляють переважно на експорті. Можливо, це спонукатиме власників активніше інвестувати у вітчизняні гірничодобувні підприємства, а замість сировини постачати на зовнішні ринки більш якісну продукцію.

Загальноприйнятого підходу до формування ренти та податкових платежів у залізорудній промисловості не існує.

Проте й те, що українська економіка належить до тих, хто розвивається, є справедливим – відповідно, податкове навантаження має бути меншим, адже вітчизняний ГЗК має інвестувати у розвиток більше, ніж конкуренти.

Сектори видобутку корисних копалин трьох найбільших гірничодобувних компаній у світі (Vale в Бразилії та BHP і Rio Tinto в Австралії), а також компаній, що зосереджені на видобутку корисних копалин (Fortescue, Kumba і LKAB), є справді «дійними коровами» - вони платити більше згадки, ніж імені. Наприклад, наше ПАТ «ІнГЗК» у вигляді податків більше платить акціонерам (дивіденди, викуп акцій) (табл. 2.4). Але вони також менше інвестують.

Таблиця 2.4

Податкове навантаження на ПАТ «Північний ГЗК»*

	Податкове навантаження (%)	з них рентна плата (%)	Виплати акціонерам (%)	Капітальні вкладення (%)
ПАТ «Північний ГЗК» (2020)	16	4	20	29
Конкуренти (середні показники)	30	11	39	15

*Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Переважає більшість родовищ залізної руди розробляється протягом майже 100 років, кар'єри дуже глибокі, і вартість вилучення сирової руди на поверхню є дорожчою. Також потрібні додаткові витрати на процес

збагачення з 35% до 62-67% вмісту заліза, як того вимагає ринок. Підземний видобуток також коштує дорожче.

Основні інвестиції іноземних конкурентів у розширення виробництва зменшилися в 2010-2018 роках, тобто вже в минулому. У цей період українські виробники не могли навіть підтримувати обсяги виробництва, а для розширення не було місця. Однією з головних причин є відсутність дешевого кредитування: і Ferrexpo, і Метінвест пройшли реструктуризацію боргів.

"Загальна ситуація в Україні, її кредитні рейтинги гірші, ніж у конкурентів. За останні роки сама Україна не піднімалася вище "В", а рейтинг Бразилії донедавна був "BBB", а зараз впав до "BB" Рейтинг Австралії вище Можливий рейтинг, AAA Експерти відзначають, що нещодавно рейтинг Росії підвищили з «BB» до «BBB».

Усе це вагомі аргументи, до яких має дійти робоча група Мінфіну та ДПС. І не варто забувати, що власники та акціонери, які самі вирішують, куди спрямовувати прибуток – на будівництво та модернізацію капіталу чи на власні банківські рахунки. І не завжди зростання рентабельності конкретного підприємства відображається на рівні заробітної плати його працівників.

Однак у другому читанні форма податку з орендної плати залізної руди зазнала змін. Водночас світові ціни на сировину впали приблизно на 100 дол./т. Зростання цін на сиру нафту у світі протягом наступних чотирьох років не очікується. У підсумку, якщо залишити в законопроекті нове визначення рудної ренти, то після ухвалення №5600 держбюджет отримуватиме менше податків з ГЗК, ніж зараз. Загальні втрати бюджету за 2022-2025 роки можуть сягнути 12,5 мільярдів гривень.

Зокрема, згідно з чинними нормами Податкового кодексу рентна плата за видобуток руди розраховується виходячи з собівартості видобутку (близько 30 дол./т), яка стягується з ренти в розмірі 11% і 12% % - якщо ціна

більше \$70/т. Таким чином, сьогодні з тонни руди бюджет отримує приблизно 3 долари ренти при ставці 120 доларів за тонну.

Законопроект №5600 змінив базу оподаткування з собівартості виробництва на ринкову ціну руди в Китаї (руда, що містить залізо - 62%, згідно з індексом FE CFR China). Крім того, введено диференційовані ставки рентної плати: 3,5% - при ціні руди до 100 \$/т; 5% - якщо ціна вище 100 \$/т, але не перевищує 200 \$/т; і 10% - якщо ціна сировини перевищує 200 доларів за тонну.

Однак до другого читання базу розрахунку ренти зменшили шляхом вирахування з ринкових цін у Китаї витрат на транспортування руди з України до Китаю (мінус 15-20 доларів від ціни), а також витрат на внутрішню логістику (ще мінус 10 доларів).

Отже, після того, як законопроект 5600 прийнято в цілому, і коли нафта впаде до 107 доларів, бюджет почне знижуватися, ніж сьогодні.

При прогнозах цін на нафту на 2022 рік втрати бюджету на рівні \$91,5 за тонну нафти та запропонованих нормативах рентної плати становитимуть 3 млрд грн на рік. Загалом, за його підрахунками, у 2022-2025 роках втрати державного бюджету можуть сягнути 12,5 млрд грн.

Для прогнозів на 2023-2025 роки використовувався консенсус-прогноз, який сформував Bloomberg на основі прогнозів різних банків та інвестиційних компаній. Отже, зведений прогноз такий: 2023 рік – \$97,5 за тонну нафти, 2024 рік – \$89, 2025 рік – \$85. Виходячи з цих прогнозів, втрати бюджету України становитимуть: мінус 2,7 млрд грн у 2023 році; у 2024 році - мінус 3,2 млрд грн; у 2025 році – мінус 3,5 млрд грн.

Податок на зберігання малонебезпечних нетоксичних відходів гірничодобувної промисловості Податковим кодексом встановлено на рівні 0,49 грн/т.

Прийнятий у першому читанні варіант законопроекту 5600 підтримав ініціативу Мінфіну підвищити ставку податку до 1,5 грн/т. Відповідно, надходження до бюджету зростуть на 300 мільйонів гривень.

Наразі Податковим кодексом передбачено відрахування земельного податку у розмірі 25% від ставки, встановленої місцевими радами. Мінфін хотів зобов'язати підприємства сплачувати земельний податок у повному розмірі - до 3% від нормативної грошової вартості. Проте норму про скасування пільги зі сплати земельного податку до другого читання до тексту №5600 не перенесли.

Найбільшим платником земельного податку у 2020 році стала Укрзалізниця, яка сплатила до бюджету 1,5 млрд грн. Другим за величиною платником цього податку є "АрселорМіттал Кривий Ріг" (АМКР), минулого року 620 млн грн.

Податкове навантаження на господарську діяльність підприємств, що входять в групу Метінвест представлено на рис. 2.3.

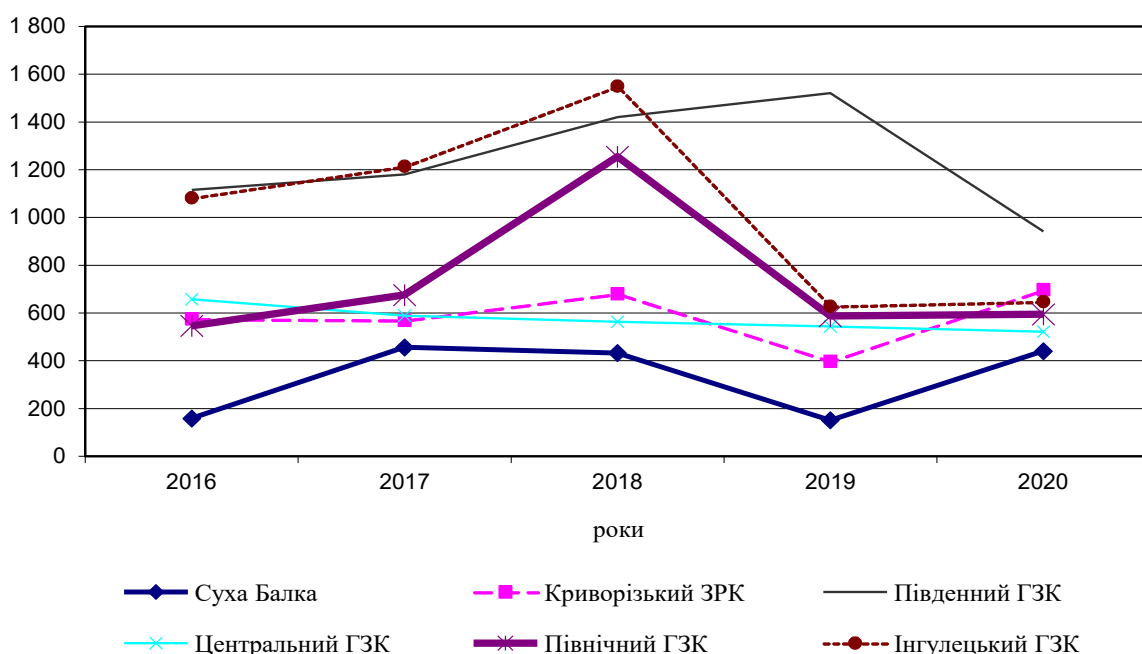

Рис. 2.3. Динаміка податкового навантаження з податку на прибуток ГЗК України у 2016-2020 рр., млн.грн.*

*Джерело: складено автором за даними звітності підприємств

Аналіз змін механізму визначення оподатковуваного прибутку в цілому свідчить про зменшення податкового навантаження на підприємства. Правила ведення податкового обліку сукупних доходів і сукупних витрат та визначення податкових зобов'язань приведено у відповідність до міжнародних стандартів, що дає змогу досягти реального балансу між інтересами державного бюджету та фінансовими інтересами платника податку на прибуток. Разом з тим, в діючій податковій системі України наявні неузгодженість і неузгодженість окремих норм податкового законодавства, їх нестабільність, нерегулярність надання пільг, викривлення суті оподаткування.

Поступова мета – перехід від диференціації ставок до застосування єдиної ставки податку для підприємств, які здійснюють різні види діяльності, та зменшення податкових пільг.

У таблиці 2.5 наведено аналіз сплати податку на прибуток гірничими підприємствами України.

Таблиця 2.5

Аналіз податку на прибуток ГЗК України, 2016-2020 рр., млн.грн.*

	2016	2017	2018	2019	2020
Суша Балка	158	456	432	150	440
Криворізький ЗРК	575	569	681	398	698
Південний ГЗК	1 115	1 180	1 421	1 521	941
Центральний ГЗК	657	589	563	543	522
Північний ГЗК	546	675	1 254	587	594
Інгулецький ГЗК	1 082	1 215	1 550	628	648

*Джерело: складено автором на основі даних підприємств

З таблиці 2.5 видно, що сплата податку на прибуток у 2019 та 2020 роках зменшилася для всіх гірничих підприємств. Для всіх підприємств у 2019-2020 роках сума податку на прибуток зменшилася майже вдвічі порівняно з 2016-2018 роками.

У роботі доведено, що фінансова вартість податку на прибуток у переважній більшості країн неухильно знижується. Це пов'язано з

активізацією реформування податкових систем та уніфікацією податкової системи, що виражається у зниженні податкових ставок, скасуванні податкових пільг та перегляді умов прискореного списання амортизації. З іншого боку, в Україні податок на прибуток підприємств є однією з домінуючих складових дохідної частини зведеного державного бюджету.

Питома вага цієї статті в загальній сумі доходів бюджету за останні роки коливається від 15 до 23%, тому податок на прибуток є другим за значимістю (після податку на додану вартість) джерелом наповнення державного бюджету.

В табл. 2.6 поданий аналіз основних податків, які сплачує ПАТ «Північний ГЗК» за 2018-2020 роки.

Таблиця 2.6

Сплата податків ПАТ «Північний ГЗК», 2019-2020 рр., млн. грн.*

	2018	2019	2020	абс. Відх. 2020р. до 2019р.	відн. відх. 2020р. / 2019р.
ПДФО	214,2	101,3	102,9	1,6	1,579467
Земельний податок	6,42	6,83	7,98	1,15	16,83748
Плата за користування надрами	9,4	10	10,1	0,1	1
Екологічний податок	11,8	12,2	12,1	-0,1	-0,81967
Податок на прибуток	1 550	628	648	20	3,184713
Всього	1791,82	758,33	781,08	22,75	3,000013

*Джерело: складено автором на основі даних підприємств

Доводиться питання про наявність як відмінностей, так і спільних рис у податковому законодавстві різних країн при розрахунку сум податку на прибуток підприємств.

Робота включає: використання певної класифікації подій та операцій, які мають місце в процесі досягнення реальних фінансових результатів діяльності. особливий характер формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи та зобов'язання з податку на

прибуток; Застосування низки специфічних понять, які узгоджують відмінності між податковим та бухгалтерським законодавством. Враховуючи ці та інші положення, їх доцільно використовувати у місцевій практиці для вдосконалення адміністрування податку на прибуток, що сприятиме поживавленню інвестиційного процесу та стимулюванню розвитку підприємництва.

Податкові платежі ПАТ «Північний ГЗК» за 2020 рік представлені на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Структура податків, які сплатило ПАТ «Північний ГЗК» за 2020 рр., %

*Джерело: складено автором за даними звітності підприємства

За результатами аналізу податкових платежів видно, що ПАТ «Північний ГЗК» у 2020 році сплатило понад 648 млн грн податку на прибуток (82,96% від усіх податкових платежів). Податок на доходи фізичних осіб 102,9 млн. грн. (13,1%), земельний податок 7,98 млн. грн. (1,02%), плата за користування надрами 10,1 млн. грн. (1,29%), екологічного податку 12,1 млн. грн. (1,54%). Це свідчить про те, що підприємство здійснює великі платежі до бюджетів різних рівнів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Стратегічні шляхи підвищення інноваційного розвитку національних підприємств

Полегшити і прискорити процес застосування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національного господарства України в практичній площині дозволить проведення скоординованої інформаційної політики у суспільстві. Цільовим спрямуванням такої політики є доведення неминучості та корисності переходу економіки країни на макро- та мікрорівні від індустріальної епохи до постіндустріальної економіки знань, основу якої створюють інвестиції, інновації, інтелект, наука тощо. Важливим є усвідомлення беззаперечних переваг і позитивних результатів інвестиційно-інноваційних важелів розвитку на рівні менеджменту підприємств, що здійснюють діяльність на внутрішньому та міжнародних ринках. З огляду на це актуальним і своєчасним слід вважати формування теоретичних засад та розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку економіки на макро- і мікрорівні з урахуванням процесу глобалізації.

Розглядаючи взаємозв'язок інвестицій та інновацій з точки зору процесу відтворення, рекомендується обов'язково відзначити ланцюговий характер інвестиційно-інноваційного розвитку. Оскільки інвестиції породжують інновації, а інновації ще більші інвестиції, то у процесі інвестиційно-інноваційного розвитку відбувається послідовне генерування інновацій через інвестиції у геометричній прогресії до нескінченості.

Базою для переходу на інвестиційно-інноваційний розвиток вважається інвестиційно-інноваційна діяльність на всіх рівнях економічної системи. Для потреб аналізу та розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку

економіки України на макро- і мікрорівні в умовах глобалізації слід сформуванати єдиний методологічний підхід щодо ведення обліку інвестицій та інновацій і узагальнення облікової інформації у фінансовій звітності у складі інвестиційної, операційної чи фінансової діяльності.

Хоча інноваційну діяльність немає сенсу розглядати як окремий вид діяльності підприємства, але її слід обліковувати у постійному взаємозв'язку з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю. Причому першочерговим є зв'язок інноваційного процесу саме з інвестиційною діяльністю, тому що розробити та впровадити інновації неможливо без інвестиційних витрат на ці потреби. Через інвестиційну діяльність відбувається процес перетворення грошових коштів, наукових розробок, організаційно-технічних рішень, вдосконалених конкурентоздатних технологій у якісно нові основні засоби, інші необоротні матеріальні й особливо нематеріальні активи. При операціях з надходження і створення інновацій у вигляді нематеріальних активів потрібно керуватись П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», згідно з яким нематеріальний актив є немонетарним активом, що не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Тому, на нашу думку, доволі прийнятною з методологічної точки зору може бути рекомендація замінити у формах фінансової звітності підприємств України назву „інвестиційна” діяльність на „інвестиційно-інноваційна”. Відображення витрат на інновації у складі інвестиційно-інноваційної, операційної та фінансової діяльності підприємств, дозволить раціонально організувати цю ділянку обліку, гарантуючи повноту і достовірність наведеної інформації.

Під інвестиційно-інноваційним розвитком пропонується розуміти

цілеспрямований процес позитивних зрушень за рахунок інвестицій в інновації, що в результаті призведе на мікрорівні - до зростання ефективності господарської діяльності підприємств, а на макрорівні - до зростання національної економіки, науково-технічного розвитку та якісного підвищення рівня життя населення.

Функціонування підприємств в умовах інвестиційно-інноваційного розвитку України, має на меті досягнення цілей шляхом вирішення певних завдань. Основними напрямками досягнення мети інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств повинні бути: оновлення основних засобів; впровадження передових, зокрема, ресурсозберігаючих технологій виготовлення продукції; розширення випуску традиційної продукції, яку виготовляє підприємство; розроблення та виготовлення інноваційних видів продукції.

У будь-якому процесі завжди здійснюється витрати та перетворення ресурсів, що вводяться до процесу відповідно для його підтримки та розвитку. Ресурси, що вводяться до господарського чи економічного процесу (зокрема інвестиційного та інноваційного процесів) як потенційні джерела створення економічних благ можуть включати: природні ресурси (природні речовини, які потенційно придатні для їх використання у виробничому процесі); матеріальні ресурси (все, що зроблено працею людини, зокрема засоби виробництва, які необхідні для виробничого процесу); трудові ресурси або людський персонал, який задіяний на всіх етапах процесу; інвестиційні та фінансові ресурси; інформаційні та інтелектуальні ресурси, зокрема різного характеру об'єкти прав інтелектуальної власності (винаходи, результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), патенти тощо).

Зазначені ресурси мають бути введені до господарського процесу (включаючи інвестиційний, інноваційний процеси) та скеровані інтелектуальним ресурсом управлінського рішення.

Для інвестиційно-інноваційних процесів визначальними є інтелектуальні ресурси, що мають перспективи для комерціалізації при їх матеріалізації, а також інтелектуальні ресурси управлінських рішень, які скеровуються цими процесами.

З цих позицій інвестиційно-інноваційний процес як процес постійного перетворення „інвестиції → інтелектуальний та/або матеріальний ресурс → інновації” можна уявити собі як послідовний ланцюг логічно пов’язаних дій. Ці дії спрямовані на досягнення прогресивних змін в економіці, організації, техніці, технології, управлінні тощо, а також у соціальній сфері, що має науково-технічну, технологічну новизну і задовольняє нові суспільні потреби. Інвестиційно-інноваційний процес триває від зародження нової (інноваційної) ідеї до її практичної реалізації з певним ефектом створення економічних та суспільних благ.

Створення інновацій відбувається поетапно у часовому та просторовому вимірі інвестиційно-інноваційного процесу. Воно розпочинається з виникнення ідеї (наукової, науково-технічної, організаційної та ін.), яка має інноваційну перспективу, її документального оформлення (науково-технічний проект, звіт про НДДКР, технологічна документація, дослідний зразок, креслення, проект організаційного рішення та ін.). Завершується процес створення інновацій впровадженням розробленого за інноваційною ідеєю документального оформлення в практичну діяльність щодо створення інноваційного продукту (виробництво інноваційної продукції, провадження інноваційної технології, надання новітньої послуги, впровадження організаційно-управлінського рішення та ін.), просування інноваційного продукту на свій сегмент ринкового споживання або до замовника продукції. Зазначені етапи цього процесу повинні мати своє відповідне забезпечення інвестиційними, трудовими, матеріально-технічними, фінансовими а найважливіше – інформаційними ресурсами. Основні етапи перетворення

інтелектуальної власності у інноваційну продукцію (послуги) на мікрорівні наведено на рис. 3.1.

Отже, інвестиції та інновації виступають одним з головних визначальних чинників економічного зростання в будь-якій країні, тому що сприяють утворенню економіки інноваційного типу. Доведено, що інновації є якісною складовою економічного зростання, а інвестиції – кількісною.

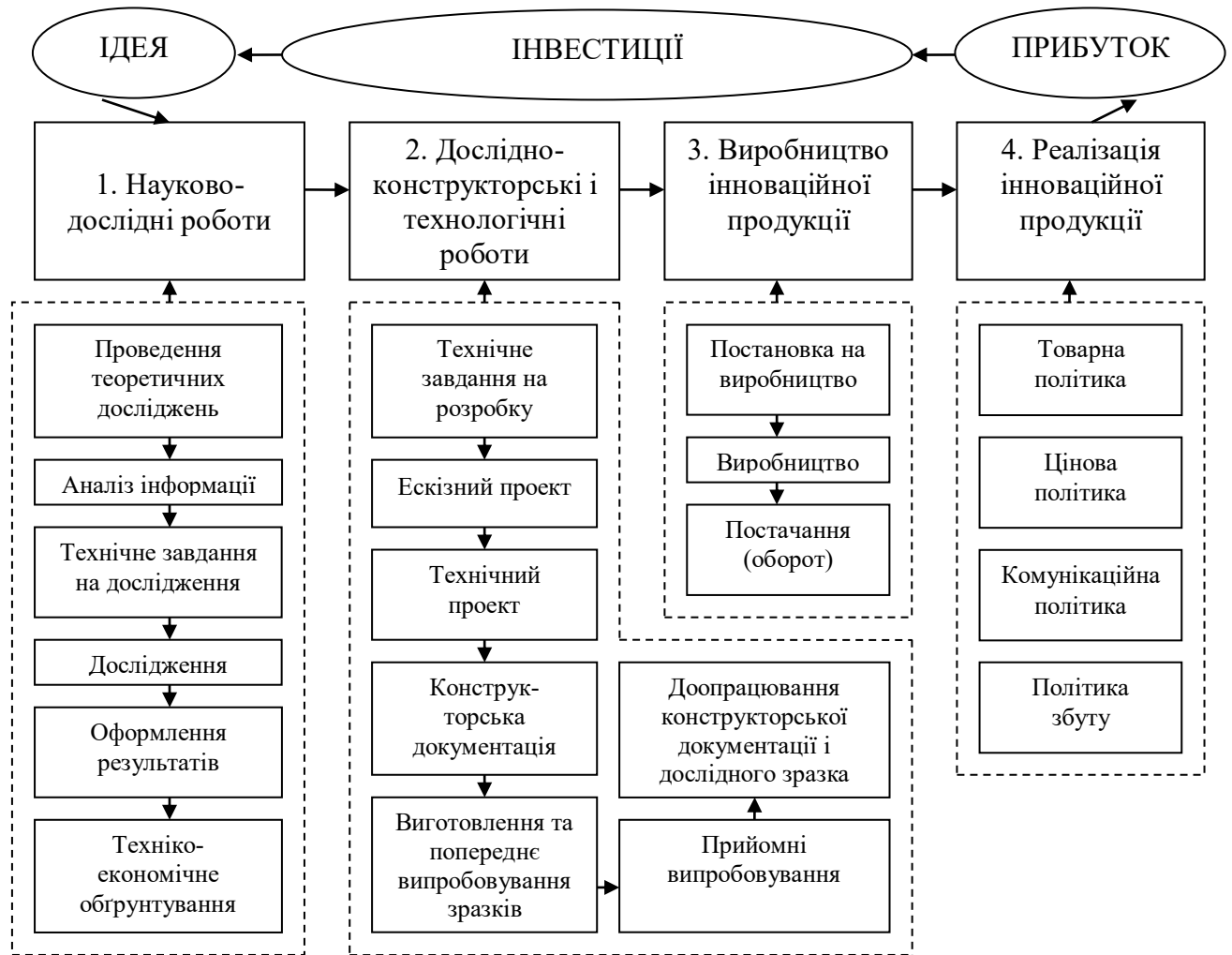

Рис. 3.1. Етапи кругообігу інвестицій та інноваційної продукції (послуг) на мікрорівні

Примітка: Складено автором

Інновації, які належать до якісної складової інвестицій, визначають різноманітні напрями рефінансування коштів в актуальні технології, продукти, послуги. Це дозволяє вийти економічній системі на найбільш високий рівень розвитку.

Інвестиції як кількісна складова створюють умови реального економічного прориву України, здійснюючи структурні зрушення в національній економіці через впровадження інновацій.

Формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України на макро- і мікрорівні в умовах глобалізації залежить від обраної моделі економічних перетворень в країні.

В економіці частіше використовується математичне моделювання за допомогою опису економічних процесів математичними залежностями. Моделювання слугує передумовою і засобом аналізу економіки, обґрунтування прийнятих рішень, прогнозування, планування, управління економічними процесами та об'єктами. Модель економічного об'єкта зазвичай підтримується реальними статистичними, емпіричними даними, а результати розрахунків, виконані в рамках побудованої моделі, дозволяють будувати прогнози, проводити об'єктивні оцінки.

Моделі економічного зростання, економічної динаміки – це економіко-математичні моделі, що описують в математичній формі зміну в часі економічних показників, що характеризують розвиток, зростання економіки в цілому, її галузей, окремих економічних об'єктів.

Обґрунтовано, що в сучасних умовах господарювання найбільш ефективною є інноваційно-інвестиційна модель розвитку, яка спрямована на подолання структурних деформацій в економіці прилеглих територій через модернізацію, оновлення виробничих фондів, зростання частки високотехнологічних виробництв, розширення місткості ринку праці, активізацію експортного потенціалу тощо.

Сприймаючи в цілому таку позицію, доречно акцентувати увагу на наданні пріоритетності в моделі інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України якісному людському капіталу, який сприяє інтенсивним зрушенням інноваційного характеру. На рис. 3.2 запропоновано авторську модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України на макро- і

мікрорівні в глобальних умовах за рахунок активізації людського капіталу.

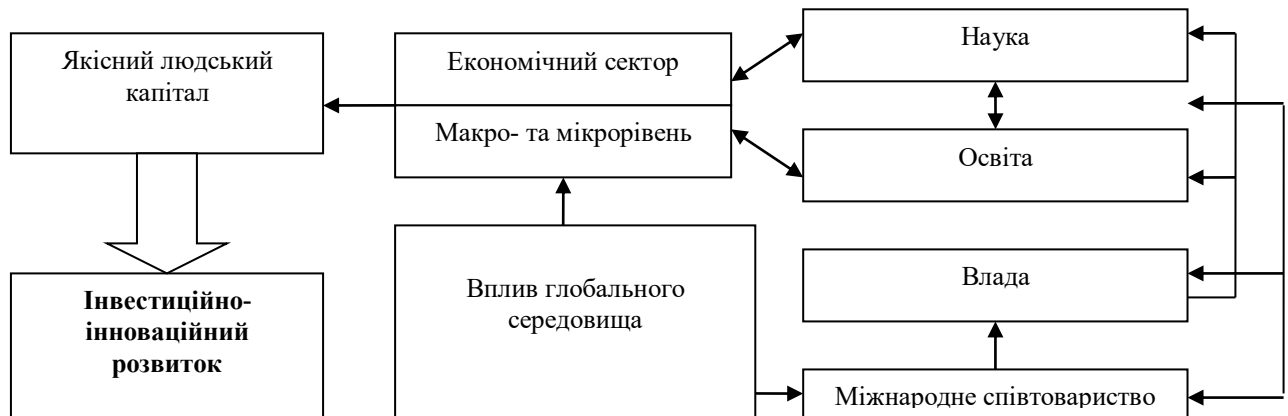

Рис. 3.2. Запропонована модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України на макро- і мікрорівні в глобальних умовах за рахунок активізації людського капіталу

Примітка: складено автором

Адже держава обов'язково має зробити ставку виключно на якісний людський капітал, включити конкурентоспроможну науку, передову освіту та високотехнологічний бізнес у перелік основних драйверів своєї економіки.

Інвестиційно-інноваційна модель розвитку є економічною моделлю підйому продуктивних сил країни, яка базується на використанні високих технологій, що сприяють створенню конкурентоздатної продукції для внутрішнього споживання та експорту на зарубіжні ринки. Ця модель має складний характер і утворена з сукупності елементів, що знаходяться в динамічному взаємозв'язку: продукування наукових знань і інновацій; освіти і підвищення кваліфікації; комерціалізації наукових знань і інновацій; використання інновацій; управління і регулювання інноваційного розвитку економіки; фінансове забезпечення перетворень.

Тому стратегічними результатами інвестиційно-інноваційного розвитку є прискорення: зростання продуктивності факторів виробництва, що важливо за умов дефіцитності принаймні одного з них; зростання обсягів виробництва; структурних зрушень, сприяння перерозподілу ресурсів на перспективні напрями суспільно-економічного розвитку; поліпшення статусу

країни в глобальній економіці та рівня національної конкурентоспроможності.

Стратегічний розвиток економіки підприємства, регіону, країни можливий лише за умови використання високих, енергозберігаючих технологій, нових матеріалів, нових організаційних форм господарювання. Це може забезпечити органічну єдність науки і техніки. Сучасна техніка і технологія не мислимі без втілення в них наукових досягнень. Якщо в минулі часи наука виступала як самостійна сфера діяльності, незалежна від інших чинників суспільного життя, то з певного часу вона починає входити в тісний зв'язок з іншими сферами діяльності людини. Особливо посилюється її взаємозв'язок з виробництвом, технікою. Маючи на них істотний вплив, вона сама вже не може прогресувати без них. Для створення належних умов розвитку інноваційного потенціалу країн потрібно: відповідні виробничо-технологічні структури; наявність інформаційної системи; фінансова підтримка інновацій; достатньо високий рівень освіти населення та підготовки наукових кадрів.

До основних напрямів реалізації інноваційного потенціалу країни слід віднести: створення конкурентоспроможного сектору досліджень і розробок; упровадження нових технологічних процесів; освоєння виробництва нових видів продукції; створення системи економічних стимулів модернізації економіки на основі технологічних інновацій; підвищення інноваційної культури суспільства.

Науково-технічний потенціал нашої країни є досить потужним, але через не ефективне управління ним розвиток і впровадження інновацій відбувається досить пасивно. Потрібна переорієнтація на високотехнологічний шлях подальшого розвитку. При цьому держава має зробити ставку виключно на якісний людський капітал, включити конкурентоспроможну науку, передову освіту та високотехнологічний бізнес в основні драйвери своєї економіки.

У сучасному глобальному середовищі гонку озброєнь часто розглядають як реальну форму та дієвий фактор інноваційного розвитку. Це справедливо як для окремої країни, так і для світу в цілому. З огляду на ситуацію, що склалася сьогодні в Україні, орієнтація на створення і виробництво різних видів військової техніки та озброєння певною мірою може прискорити розвиток інноваційних процесів у вітчизняній економіці. Разом з тим, для успішності такої стратегії надзвичайно важливо мати на увазі, що реалізовувати її потрібно виключно з перспективою виходу готової продукції на зовнішні ринки, оскільки замикання лише на внутрішнє споживання призводить, як правило, до нераціонального використання коштів і, що найгірше, до макроекономічної нестабільності. Аналіз перелічених стратегій високорозвинутих країн у частині оновлення промислових видів діяльності на інвестиційно-інноваційній основі дозволяє сформулювати національну стратегію розвитку, яка представлена на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Складові стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку України

Примітка: складено автором

Модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки проявляється на різних рівнях, що обумовлює потребу в зміні підходів до їх управління.

3.2. Удосконалення податкового стимулювання інноваційного розвитку економіки

Інструменти податкового стимулювання інноваційного розвитку економіки в Україні мають бути якнайскоріше впроваджені у контексті сприяння державою оновленню технологічної бази економіки. Зокрема необхідними є зміни до ПКУ за напрямками:

1. Звільнення від оподаткування операцій із продукцією, прирощках, виробництві, продажу чи утилізації якої застосовуються виробничі фактори шостого і сьомого технологічних укладів, зі зниженням бази оподаткування пропорційно використанню зазначених виробничих факторів.

2. Впровадження, за аналогією з єдиним податком, системи спрощеного адміністрування податків для суб'єктів виробничої, маркетингової, продуктової та організаційної інноваційної діяльності, стимулюючи зазначених суб'єктів шляхом розподілу на групи, залежно від питомої ваги інноваційної діяльності у загальному обсязі, наприклад: перша група, до якої потрапляють суб'єкти з питомою вагою інноваційної діяльності від 75 відсотків, має ставку, знижену на 75 відсотків; друга група, до якої потрапляють суб'єкти з питомою вагою інноваційної діяльності від 50 відсотків, має ставку, знижену на 50 відсотків; третя група, до якої потрапляють суб'єкти з питомою вагою інноваційної діяльності від 25 відсотків, має ставку, знижену на 25 відсотків; четверта група, до якої потрапляють суб'єкти з питомою вагою інноваційної діяльності за останній рік від 5 до 25 відсотків, не має зниження ставки оподаткування, а має лише спрощення процедур адміністрування податків.

3. Заохочення закупівель обладнання, послуг та товарів народного споживання, які вироблені в Україні з застосуванням технологічних потужностей шостого та сьомого технологічних укладів шляхом установлення нульової ставки всіх прямих і непрямих податків, пов'язаних із

такими закупівлями для виготовлених із застосуванням потужностей сьомого технологічного укладу, і п'ятдесятивідсоткової податкової знижки для виготовлених із застосуванням потужностей шостого технологічного укладу.

Податковому стимулюванню мають бути піддані всі види діяльності суб'єктів господарювання: зі здійснення НДДКР зі створення інноваційних товарів чи послуг шостого, сьомого технологічних укладів відповідно; ведення інноваційного дослідного, серійного виробництва товарів, надання послуг шостого, сьомого технологічних укладів відповідно; продажу інноваційних товарів, послуг шостого, сьомого технологічних укладів відповідно; утилізації інноваційних товарів шостого, сьомого технологічних укладів відповідно (далі – інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, спрямованої на розвиток шостого, сьомого технологічних укладів відповідно).

Податкові важелі сприяння інноваційній діяльності можуть бути впроваджені шляхом внесення, зокрема, наступних змін у законодавство:

- доповнення статті 14 ПКУ пунктами наступного змісту:

14.1.278. інноваційна діяльність шостого технологічного укладу – діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, яка полягає у здійсненні НДДКР зі створення інноваційних товарів чи послуг шостого технологічного укладу або веденні інноваційного дослідного, серійного виробництва товарів, наданні послуг шостого технологічного укладу або продажу інноваційних товарів, послуг шостого технологічного укладу або утилізації інноваційних товарів шостого технологічного укладу з метою отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами.

14.1.279. інноваційна діяльність сьомого технологічного укладу –

діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, яка полягає у здійсненні НДДКР зі створення інноваційних товарів чи послуг сьомого технологічного укладу або веденні інноваційного дослідного, серійного виробництва товарів, наданні послуг сьомого технологічного укладу або продажу інноваційних товарів, послуг сьомого технологічного укладу або утилізації інноваційних товарів сьомого технологічного укладу з метою отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами.

– доповнення розділу III ПКУ статтею наступного змісту:

Стаття 136.7. При здійсненні інноваційної діяльності шостого технологічного укладу та інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу встановлюються такі розміри ставок податку на прибуток:

136.7.1. 0 відсотків на прибуток, отриманий від операцій із здійснення інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу, крім підакцизних товарів, послуг із організації та проведення азартних ігор, лотерей та діяльності казино, поставки підакцизних товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів, надання послуг від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари, зумови, що обсяги інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу, становлять протягом звітного періоду не менш як 75 відсотків загальних обсягів діяльності суб'єкта господарювання.

136.7.1. 9 відсотків на прибуток, отриманий від операцій із здійснення інноваційної діяльності шостого технологічного укладу, крім підакцизних товарів, послуг із організації та проведення азартних ігор, лотерей та

діяльності казино, поставки підакцизних товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів, надання послуг від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари, за умови, що обсяги здійснення інноваційної діяльності шостого технологічного укладу, становлять протягом звітного періоду не менш як 75 відсотків загальних обсягів діяльності суб'єкта господарювання.

– доповнення розділу IV ПКУ статтею наступного змісту:

166.3.10. суми витрат платника податку на здійснення інноваційної діяльності шостого технологічного укладу та здійснення інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу, крім підакцизних товарів, послуг із організації та проведення азартних ігор, лотерей та діяльності казино, поставки підакцизних товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів, надання послуг від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари, за умови, що сума обсягів витрат на здійснення інноваційної діяльності шостого технологічного укладу та обсягів витрат на здійснення інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу, становлять протягом звітного періоду не менш як 75 відсотків загальних обсягів витрат платника податку.

– доповнення пункту 180.1 ПКУ абзацом наступного змісту:

Норми цього пункту не застосовуються до операцій з ввезення намитну територію України фізичними особами (громадянами) чи суб'єктами підприємницької діяльності технологічних пристроїв та устаткування, які не виробляються в Україні, призначених для здійснення інноваційної діяльності шостого технологічного укладу та здійснення інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу.

– доповнення пункту 266.2 статті 266 ПКУ підпунктом наступного змісту: об'єкти нерухомості, які належать особам, понад 75 відсотків діяльності яких упродовж минулого року належало до інноваційної діяльності шостого технологічного укладу або інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу.

Створення та затвердження методики визначення приналежності господарської діяльності до інноваційної діяльності шостого технологічного укладу та інноваційної діяльності сьомого технологічного укладу може бути завданням відповідних інститутів НАНУ та Верховної Ради України.

3.3. Удосконалення податкового консультування інноваційної діяльності підприємств України

Індивідуальна податкова консультація інноваційної діяльності характеризується наступними ознаками: 1) являє собою роз'яснення контролюючого органу; 2) надається виключно за запитом платника податків; 3) стосується питань практичного використання норм податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на владного суб'єкта (контролюючий орган); 4) зареєстрована у спеціалізованому реєстрі – Єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій.

Податкове консультування інноваційної діяльності не відноситься до адміністративних послуг, а це обумовлює ситуацію, за якої надання індивідуальної податкової консультації не може визначатися як адміністративна послуга; дія податкової консультації інноваційної діяльності не вичерпується її виконанням та не має визначеного строку дії (має перманентно продовжувану дію). Усе зазначене вище обумовлює становище, за якого індивідуальні податкові консультації не можуть бути у повній мірі прирівняні до індивідуально-правових актів.

Індивідуальна податкова консультація інноваційної діяльності може бути детермінована саме як офіційне роз'яснення позиції контролюючого органу. Офіційний характер таких роз'яснень обумовлюється наступними факторами: а) у податковій консультації інноваційної діяльності отримує своє закріплення позиція владного суб'єкта – контролюючого органу; б) вони закріплюються у документі визначеної форми, обов'язкові реквізити якого формалізовані у податковому законодавстві; в) такі роз'яснення забезпечені юридичними гарантіями, що виявляється у звільненні платника податків, який слідує їм, від фінансової відповідальності. Індивідуальні податкові консультації не можуть визначатися саме як акти офіційного тлумачення. Актами офіційного тлумачення у силу приписів чинного законодавства являються тільки відповідні рішення Конституційного Суду України. Ключовим залишається той аспект, що при означенні індивідуальної податкової консультації застосовується термін «роз'яснення», а не «тлумачення». Що ж стосується законодавця, то він типізує індивідуальні податкові консультації за допомогою термінологічно неузгодженої словосполучки «правовий акт індивідуальної дії».

Роз'яснення, які отримують свою формалізацію в індивідуальних податкових консультаціях інноваційної діяльності, повинні мати практичну спрямованість. Більше того, вони повинні формулюватися із прив'язкою до фактичних обставин, що описані у запиті платника податків. Той аспект, що позиція контролюючого органу викладається у прив'язці до фактичних обставин інноваційної діяльності, і обумовлює практичний характер таких роз'яснень. Якби роз'яснення відбувалося без прив'язки до конкретних фактичних обставин, то такі роз'яснення мали б властивості більш теоретичного, аніж практично-прикладного характеру. Відповідно, чим більше роз'яснення інтегровані у фактичний склад обставин, тим більшою мірою індивідуалізації вирізняється податкова консультація. Платник податків зацікавлений в одержанні індивідуальної податкової консультації,

яка б у найбільшій мірі роз'яснювала порядок правозастосування інноваційної діяльності, виходячи із фактичних обставин, що описані платником податків. Коли контролюючий орган формулює свою правову позицію, він повинен брати до уваги: а) зміст аналізованих нормативних приписів; б) фактичний склад, який описує умови, в яких відбуватиметься правозастосування.

ВИСНОВКИ

Прагнення суб'єктів господарювання до економічного розвитку завжди наштовхується на необхідність розв'язання інноваційних завдань. І цілком очевидно, що у найближчій і довгостроковій перспективі максимізація саме інноваційного фактора стане вирішальною умовою стійкого розвитку економіки України. Цим шляхом йдуть розвинуті країни, і в нашого суспільства є всі передумови орієнтуватися на нього.

Інвестиції, як це відомо, є довгостроковими вкладеннями засобів у різні галузі економіки з метою одержання прибутку. За економічною сутністю і цілями інвестиції підрозділяються на реальні і фінансові. Реальні інвестиції здійснюють комерційні організації й інші суб'єкти господарювання, здобуваючи землю, засоби виробництва, нематеріальні й інші активи. Фінансові інвестиції — це покупка суб'єктами господарювання і приватними особами цінних паперів різних емітентів.

Інновації характеризуються більш високим технологічним рівнем, новими споживчими якостями товару чи послуги в порівнянні з попереднім продуктом. Поняття «інновації» застосовується до всіх нововведень, як у виробничій, так і в організаційній, фінансовій, науково-дослідній, навчальній і іншій сферах, до будь-яких удосконалень, що забезпечують економію чи витрат навіть створюють умови для такої економії. Інноваційний процес охоплює цикл від виникнення ідеї до її практичної реалізації.

Інноваційний процес — це не просте запровадження чого-небудь нового, а такі зміни в, умовах, змісті, засобах, методах, формах організації виробничого й управлінського процесів, що: мають новизну; мають потенціал підвищення ефективності цих процесів у цілому чи якихось їхніх частинах; здатні дати довгостроковий корисний ефект, що виправдує витрати зусиль і засобів на впровадження нововведення; узгоджені з іншими здійснюваними нововведеннями.

Під консультацією потрібно розуміти у першу чергу допомогу, фахову пораду обізнаної особи, яка надається за запитом іншої (зацікавленої) особи. Таким чином, у консультаційних відносинах завжди наявні принаймні два суб'єкта: перший суб'єкт – той, що запитує; другий суб'єкт – той, що консультує.

Отже, інститут податкового консультування за увесь період незалежності України пройшов два етапи: 1) період податкових роз'яснень; б) період власне податкових консультацій. Сам механізм податкового консультування не зазнавав суттєвих, докорінних трансформаційних змін. Основна тенденція яка простежується у майбутньому – скорочення гарантійної функції податкового консультування, що у жодному випадку не є послідовним.

Поняття «податкова консультація» отримала свою безпосередню фіксацію у рамках ПК України, а саме у пп. 14.1.172 п. 14.1 ст. 14 ПК України. Податкова консультація – це індивідуальна податкова консультація та узагальнююча податкова консультація, що надаються в порядку, передбаченому цим Кодексом (пп. 14.1.172 п. 14.1 ст. 14 ПК України). Тобто нормотворець при визначенні змістовного наповнення відповідного поняття обмежився детермінацією видового різноманіття податкових консультацій.

Податкова консультація являє собою допомогу платнику податків. У даній характеристиці викристалізовується сервісна природа податкового консультування. Так, платник податків, звертаючись до контролюючого органу із запитом про надання індивідуальної податкової консультації, бажає одержати допомогу, яка виявляється у роз'ясненні податкового органу з приводу порядку застосування тих чи інших приписів податкового законодавства. Коли мова йде про узагальнюючі податкові консультації, то Міністерство фінансів України самостійно підмічає проблему, яка має особливу актуальність для податкового правозастосування та надає

роз'яснення, а фактично, допомогу платнику податків з приводу порядку правозастосування у таких проблемних ситуаціях.

ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат» входить до Групи Метінвест - найбільшої приватної компанії України, гірничо-металургійні підприємства якої об'єднані в єдиний виробничо-збутовий цикл - від видобутку вугілля і руди до продажу металу.

На сьогоднішній день виробничі потужності підприємства дозволяють виробляти 14,2 млн. тонн концентрату і 11,1 млн. тонн обкотишів. Сировинною базою підприємства є великі родовища залізистих кварцитів, які розробляються Першотравневим і Ганнівським кар'єрами, загальні промислові запаси яких складають 3 108 млн. тонн мінеральних ресурсів.

До складу Північного гірничо-збагачувального комбінату разом з двома кар'єрами входять: 2 збагачувальні фабрики, 2 цехи з виробництва обкотишів, а також ряд допоміжних цехів, які обслуговують основне виробництво. Комбінат має власну медичну службу, а також розвинену соціальну сферу.

На комбінаті впроваджуються передові технології по забезпеченню автоматизованими системами управління виробничими технологічними процесами, а також з обліку готової продукції, сировини і матеріалів на базі інтеграційної системи обліку, планування та управління виробництвом SAP ERP. У рамках оптимізації бізнес-процесів системою my SAP ERP впроваджено у 2009 році система електронних тендерів SRM в мережі Інтернет і модуль HR.

Програмою розвитку підприємства також передбачено впровадження проекту технічного переоснащення та модернізації гірничо-збагачувального комплексу підприємства, що передбачає, зокрема, заміну, а також відновлення основного гірничого обладнання, будівельних конструкцій будинків і споруд; модернізацію комп'ютерного геологічного моделювання гірничих робіт GEMS у Першотравневому і Ганнівському кар'єрах;

впровадження автоматизованої системи диспетчерського керування гірничотранспортним устаткуванням із застосуванням GPS систем і т.д.

Аналіз динаміки щорічних обсягів впровадження інновацій, що проведений на гірничо-збагачувальних комбінатах Кривбасу за 2010-2019 рр. у діючих цінах, виявив тенденцію до збільшення масштабів інновацій по всіх підприємствах галузі.

Аналіз змін механізму визначення оподаткованого прибутку в цілому свідчить про зменшення податкового навантаження на підприємства. Правила ведення податкового обліку сукупних доходів і сукупних витрат та визначення податкових зобов'язань приведено у відповідність до міжнародних стандартів, що дає змогу досягти реального балансу між інтересами державного бюджету та фінансовими інтересами платника податку на прибуток. Разом з тим, в діючій податковій системі України наявні неузгодженість і неузгодженість окремих норм податкового законодавства, їх нестабільність, нерегулярність надання пільг, викривлення суті оподаткування.

За результатами аналізу податкових платежів видно, що ПАТ «Північний ГЗК» у 2020 році сплатило понад 648 млн грн податку на прибуток (82,96% від усіх податкових платежів). Податок на доходи фізичних осіб 102,9 млн. грн. (13,1%), земельний податок 7,98 млн. грн. (1,02%), плата за користування надрами 10,1 млн. грн. (1,29%), екологічного податку 12,1 млн. грн. (1,54%). Це свідчить про те, що підприємство здійснює великі платежі до бюджетів різних рівнів.

Розглядаючи взаємозв'язок інвестицій та інновацій з точки зору процесу відтворення, рекомендується обов'язково відзначити ланцюговий характер інвестиційно-інноваційного розвитку. Оскільки інвестиції породжують інновації, а інновації ще більші інвестиції, то у процесі інвестиційно-інноваційного розвитку відбувається послідовне генерування інновацій через інвестиції у геометричній прогресії до нескінченості.

Індивідуальна податкова консультація інноваційної діяльності характеризується наступними ознаками: 1) являє собою роз'яснення контролюючого органу; 2) надається виключно за запитом платника податків; 3) стосується питань практичного використання норм податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на владного суб'єкта (контролюючий орган); 4) зареєстрована у спеціалізованому реєстрі – Єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій.

Податкове консультування інноваційної діяльності не відноситься до адміністративних послуг, а це обумовлює ситуацію, за якої надання індивідуальної податкової консультації не може визначатися як адміністративна послуга; дія податкової консультації інноваційної діяльності не вичерпується її виконанням та не має визначеного строку дії (має перманентно продовжувану дію). Усе зазначене вище обумовлює становище, за якого індивідуальні податкові консультації не можуть бути у повній мірі прирівняні до індивідуально-правових актів.

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра фіскального адміністрування

ДОВІДКА
про перевірку кваліфікаційної роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Саламаха Павло Іванович

Курс/група _____ ОМПЗ-21-1 _____

Тема кваліфікаційної роботи

Податкове консультування компаній в сфері інноваційної діяльності

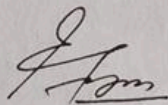
П. І. Б. наукового керівника

Лекарь С.І.

Дата захисту 10.02.2023 р.

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 81,3 %.
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 18,7 %, цитат 0,09 %.

Відповідальна особа

М. Яруш

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувача вищої освіти Державного податкового університету
спеціальності 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Податкове консультування»
Саламахи Павла Івановича
на тему: „Податкове консультування компаній в сфері інноваційної діяльності”

Актуальність теми. Без інновацій підприємствам неможливо оновлювати свої необоротні активи та продукцію. Тому актуальним є дослідження методики обліку і оподаткування інноваційної діяльності на промислових підприємствах, щоб на законних підставах знизити податкове навантаження.

Наукова новизна. У дипломній роботі автором досліджено особливості податкового консультування інноваційної діяльності підприємств. Елементи наукової новизни отриманих результатів проявляються в обґрунтуванні нових підходів та пропозицій до податкового консультування інноваційної діяльності підприємств.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Студентом визначено методичні засади та проблеми обліку і оподаткування інноваційної діяльності. Розкрито та вивчено порядок документального оформлення операцій з інноваційної діяльності на прикладі первинних документів базового підприємства. З'ясовано методику ведення аналітичного та синтетичного обліку інноваційної діяльності. Досліджено систему організації і методику податкового консультування інновацій. Охарактеризовано зарубіжний досвід, сучасні проблеми та шляхи удосконалення податкового консультування інноваційної діяльності.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, органів ДПС України.

Запропоновані студентом заходи по вдосконаленню організаційно-методичних засад податкового консультування інноваційної діяльності для підвищення ефективності управління діяльністю підприємств є практично значимими для підприємств України.

Наявність недоліків. До недоліків роботи слід віднести невелику кількість табличного матеріалу та рисунків в роботі.

Загальний висновок і оцінка роботи. В цілому, дипломна робота демонструє належний рівень теоретичної та практичної підготовки її автора за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр», оволодіння ним сучасними прийомами і методами оподаткування, а також свідчить про здатність до самостійної професійної діяльності за обраним фахом.

Рецензент:

д.е.н., професор,
професор кафедри
обліку і аудиту
Національного університету водного
господарства та природокористування

О.О. Осадча

О.О. Осадча

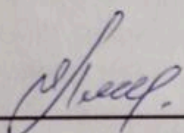

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

Робота написана згідно календарного графіку. Мета роботи досягнута - обґрунтовано теоретичні і методичні положення удосконалення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності податкового консультування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах. В роботі розкрито економічну сутність інноваційної діяльності. Досліджено сутність та основні види інноваційної діяльності підприємств. Визначено правові основи здійснення інноваційної діяльності та роль податкового консультування в Україні. Відображено особливості податкового консультування інноваційної діяльності на підприємстві. Обґрунтовано напрямки удосконалення методики аналізу і прогнозування показників інноваційної діяльності підприємств. Розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах. Робота допускається до захисту з оцінкою «задовільно».

Керівник
кваліфікаційної (дипломної)
роботи

випускної

(підпис, дата)

Лекарь С.І.
ПІБ керівника

Висновок кафедри про випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу

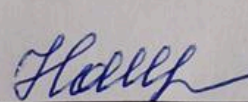
Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти

Саламахи Павла Івановича

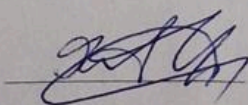
(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «07» 02.2023 № 12 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри
фіскального адміністрування

(підпис) Іванишина О.С.

Гарант освітньо-професійної
програми

(підпис) Ізмайлов Я.О.